De rebus Turcarū

AD FRANCISCVM GALLOrum Regem Chriſtianiſs. libri quinque: Chriſtophoro Richerio Thorigneo Senone, Cubiculario Regio, & Cancellario Franciæ à ſecretis, authore.

De origine Turcarũ, & Ottomanni imperio.
De moribus & inſtitutis illius gentis.
De Tammerlanis Parthi rebus geſtis.
De expugnata à Maomethe Conſtãtinopoli.
De Caſtellinoui Dalmatiæ oppidi recenti direptione.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

PARISIIS.
Ex officina Rob. Stephani, Hebraicarum & Latinarum literarum Regii typographi.
M. D. XL.

Garnier

Chriſtophori Ri-
CHERII THORIGNEI SENO-
nis Cubicularii regii,& Cancellario Fran-
ciæ à ſecretis, De rebus Turcarũ ad Fran-
ciſcum Gallorum regem Chriſtianiſs.

Præfatio.

VEREOR, Chriſtianiſs. Rex, nequis me temerè feciſſe exiſtimet, quòd tibi non modò ampliſſimo inuictiſſimóq; principi, verumetiã eloquẽtiſſimo & hiſtoriarum ſciẽtiſſimo Regi, noſtram de Turcarum rebus hiſtoriam auſus ſim quaſi cõſecrare. Quamobrem, quibus rebus adductus id fecerim, paucis explicabo. Videbam vſqueadeò te ardere amore ſcientiarum, vt non doctiſſimos ſolùm, quos habes apud te multos: ſed etiam tenuiter eruditos, in quibus nomẽ profiteor meum, beneuolentia amplecterêre. Cogitabam apud me quæ præmia cõſtituiſſes profeſſoribus artium

bonarum, & in quos honorum gradus extuliſſes eos, quorum virtutem & doctrinam probaſſes. Animo repetebam, te authore, exarſiſſe ſtudia literarũ, oppreſſam fuiſſe in Gallia barbariem, prodiiſſe qui linguam Latinam, qui Græcam, qui Hebraicã, qui poetas, hiſtoricos, oratores, philoſophos publicè interpretarentur. Extitiſſe etiã qui ſcriptis libris politioribus augerent eorum numerum, qui nomen ſuum immortalitate donaſſent. Animaduertebam certatim omneis aliquid offerre tibi ſcripti: neminem eſſe tam humilem qui non ſe tuæ humanitati cõmitteret: nullum opus eſſe tam paruum & tenue, quod non aliquid ſperaret apud te loci. Putaui igitur mihi eſſe faciundũ, ne ſolus ingratus viderer, & eo magis quòd in numerum Cubiculariorum tuorum me recepiſſes. Itaque primitias quaſi frugum mearum obtuli tibi: maius aliquid allaturus, ſiquid agellus meus melius & præſtantius tuliſſet. Semina mihi collegi ex Egnatio, Blondo, Platina, Riccio, Gaguino, Paulo Iouio, Andrea Cambinio, aliíſque, ſi non eloquentiæ primæ, maximæ tamẽ fidei ſcriptoribus: vt quæ ſparſa eſſent ac diſſipata, in vnum locum mitterentur, quò propius videri poſſent. Parũ quidem cultus eſt hic ager, ſed rerum frequentia co-

pioſus. Primùm quæ ſit origo Turcarũ: deinde quas occupauerint ſedes: poſtea Ottomanni & poſteriorũ imperium vſque ad Soleymannum præſentem breuiter dilucidéque narro. Quicquid eſt, hoc ſummitto iudicio tuo. Tũ demum nonnihil eſſe exiſtimabo, quũ intelligam abs te omnino repudiatum non fuiſſe.

De origine Turcarum, & Ottomanni imperio Liber.

IN tradenda Turcarum origine, nobili diſſidio laboratur. Ortam à Teucris eã gentem plærique docent, haud certe abſque ratione. Nã Turcæ, etſi vniuerſam propè in Aſiam & Græciã effuſi: hodie tamen eã præcipuè Aſiæ minoris partẽ colũt, quã olim tenuere Teucri, & vbi quõdam Troia illa Græcorum viribus euerſa, opum vi militiáque claruit. Eſt & quod illos multò magis moueat, proxima quædam nominum vtriuſque gentis affinitas: Turcos videlicet ſiue Turcas pro Teucris, & Turciam pro Teucria dictam fuiſſe putãt. Eſt hoc ſanè aliquid. Sed longè alia mẽte ſunt qui annales

ſequuti, memoriǽque prodita monumenta, à Scythis oriundos faciunt eos populos, qui feris & incultis etiamnum moribus Aſiam minorem tenẽt, & eos in primis qui Turcæ vulgo appellati, Ottomannorum legibus parent. Quos quidem Gelonis & Thyſſagetis proximos, principio eam Scythiæ regionem occupaſſe ferũt, quæ Oceano Septentrionali expoſita, in Hyperboreos montes incumbit: vltra quos Turcas, ſoli ſunt Arimphæi ad Riphæũ pertinentes. E cuius terræ finibus, rerũ omniũ cogente penuria, egreſſi, Anno à ſalute noſtra ſeptingenteſimo quinquageſimoquinto, Pipino in Francia regnãte, ruptis montium clauſtris, in Aſiam expediti peruenerũt: & repentè inopinatis incurſionibus ac rapinis inſuetis, Pontum & Cappadociam, & omnem viciniã diripuerũt. Coacti tamẽ ſubinde periculi metu quòd pauciores pluribus, extorres indigenis obiicerentur, in refugia ſe mõtium, ſyluarum ac ſaltuũ latebras, & loca ſuapte natura munita, penéque inuia abdebãt. Et obſeruatis ſedulò prædæ furtiuæ occaſionibus, rapto victitabant. In qua vitæ difficultate tantiſper mãſerunt, donec collectis viribus, & acie conſcripta, ex omni præterea numero delectis qui præeſſent, auſi ſunt aperto Marte ſæuire, atque

Colchos initio, pòſt Armenios, dein Aſiæ minoris populos gladio ac igne vaſtare. Repentino atque audaci & inſolito incurſu fractis Aſiaticorum animis, Barbari facilè vniuerſam regionem in ſuã ditionem redegere. Quibus rebus geſtis, vt ciuitates inuaſit timor, paucis admodũ annis nõ Pontum modò ac Cappadociam, ſed & Aſiam quoque minorem, quã hodie Anatoliam ſeu Turciam de nomine vocant, in poteſtate ſua poſuerunt: & lapſu temporis Bithyniæ, Galatiæ, Phrygiæ vtriuſque, Piſidiæ, Cariæ, & Ciliciæ imperium ſunt cõſequuti. Ad ſingula retinẽda nullo Imperatore, nullo rege, nullo alio ſupremi magiſtratus titulo vſi: ſed deſignatis tantummodo pro factionũ prouinciarúmque varietate certis hominibus, qui res qua prudentia valebant, adminiſtrent, ad Ottomannum vſque, eum qui primus tyrannidem inuaſit, integri manſerũt. Video nonnullos fuiſſe, qui cũ hanc vel illam de Turcarum origine ſententiam probarent, eos tamẽ aliter increuiſſe, & ſocietatem cum aliis populis etiã Chriſtianis iniiſſe, ac Reges & Imperatores habuiſſe, multáq; interim præclarè geſſiſſe proderent. Author eſt Egnatius, Turcas ſub Odonis Francorum Regis tempora, Leoni Conſtantinopolitano Imperatori

ſocios factos, illi ad opprimendam Bulgariam quæ ab imperio deſciuerat, auxilio veniſſe. Blondus quoque Ieroſolymam à Turcis expugnatã, Anno à ſalute generis humani milleſimonono, & Chriſtianum militem, qui Petro Eremita duce Boſphorum traiecerat, viciſſe ac trucidaſſe tum, cũ Philippus Henrici filius Franciam regeret: contrà eiuſdem Philippi Anno quadrageſimoprimo, Solymannũ Regem Turcicum fuiſſe à noſtris debellatum & occiſum. Triẽnio verò pòſt Bohemondum Antiochiæ deſignatum principem, à Turcis captum memoriæ reliquit. Cæterum vtriſque aduerſus alteros tantum innatum eſt odii, vt Turci Anno à Seruatore noſtro milleſimo centeſimo quintodecimo Saracenis ſe & Arabibus, quibuſcum ſæpius conflictati erant, in Balduinum & Tancredum nominis ac rei Chriſtianæ defenſores coniungerẽt. Prorepſit illa ipſa contagio (adeò in animis hominum viuacia ſunt concepta ſemel odia) ad Gazim eorum Regem. Qui cum ſuperbè atque impiè maiorum modo fureret, à Balduino Burgio tertio Ieroſolymorũ Rege natione Franco, certamine victus, ſuarum in vinculis furiarum pœnas dedit, Anno Ludouici Craſſi Regis Franci quintodecimo. Ad cuius ſextum

& viceſimum, à Fulcone Andium comite cæſa ſunt tria Turcarum millia, & totidē in cuſtodiam data. Alaph rex Turca, ſub natalis CHRISTI milleſimū centeſimū & quadrageſimū tertium annum, Edeſſam Syriæ vrbē cepit, & in Chriſtianos immaniter deſæuiit. Eius ſatrapæ intra bienniū proximum admiſſæ impietatis ſupplicium luerunt, Ierichunte à Balduino Fulconis filio quinto Ieroſolymorum Rege fuſi, & ad quinque millium ſtragē interfecti. Rege apud nos ſex & triginta annorum Ludouico iuniore, Saladinus à Turcis in regnum admittitur. Is duobus annis ab accepta dignitate, AEgyptum & Syriam ditioni ſuæ cum adieciſſet, à Balduino ad Aſcalonem & Tiberiadem ſuperatus eſt. Ad quem deinceps vlciſcendum, Ieroſolymā profectus Philippi Auguſti Galli temporibus, Ieroſolymitanum ſolum deprædatus eſt, Laodiceam diripuit, Tiberiadem obſedit, Aſcalonem ad deditionē compulit. Hæc equidem, nec plura de priſcis Turcis, eorúmque regibus, ac iis quæ ante adeptum imperium geſſerūt, literis mādata reperio. Iam venio ad Ottomannū, qui primus paucorum neglecta potentia, monarchiam inuaſit. Rerum ab eo geſtarum filum contexam, & gradatim in occupatæ tyran-

nidis ſucceſſores deueniam.

OTTOMANNVS.

FVIT Ottomānus loco natus obſcuriore, & tenuibus fortunis domi, ſed tamē ingenio fœlici, cautus homo, diligens, ambitioſus, præfecturas ſemper & regna cogitans. Eius diſciplina, & conſilia, & magnæ virtutes tantum excelluerunt, vt pauculis annis, nobilioribus Turcis æquaretur: eáque de cauſa, vereri illū, ac in honore habere inciperent tanquā paratum & facilem quarumlibet rerum adminiſtrū. Per id tempus accidit vt prouinciæ Aſiaticæ diſſidio inter ſe contenderent; vtque latentes in præfectis earum ſerperēt inimicitiæ: quas componere extra ſpem erat, ambientibus primas ſingulis. Hos tumultus Ottomannus cum præſenſiſſet, fortunæ melioris principia fecit: vt qui ex iſta prouincialium, ſatraparúmque diſſenſione euentum nonniſi proſperum ſibi promitteret. Ergo diſcordias & factiones alere, modò his fauere, modò illis, debilioribus ſemper aduerſus potentiores opitulari, ſingulos ſibi opera ac beneficentia cōciliare. Quo ipſe actu paulatim diſſipata, fractáque multorum potentia, in tātam de ſe ex-

iſtimationem illos induxit, vt velut ſuperioribus beneficiis victi & obligati, (nam ſingulos afflictis rebus adiuuerat) primos honores nulla interceſſione quaſi ſuo iure præripientem ferrent. Qua quidem in re Fortuna cum eo tã benignè indulgentérque decidit, vt non ita multo interiecto tempore, ſalutis noſtræ anno circiter milleſimo trecenteſimo, Philippi Pulchri quintodecimo, vnus impunè inuitis omnibus ſummam imperii, quod antè partitum tenebant factioſi magiſtratus, occuparit, ſeſéq; Aſiæ minoris ſiue Anatoliæ Imperatorem nominare ſit aggreſſus. Ad hæc ſuſcepta inſignia foris nihil lentius imprudentiúſve agens, quàm antea domi priuatus ſolebat, magnam Bithyniæ partem ſubegit, Syuam, quæ eadem cũ Sebaſtia eſt, expugnauit, & oppida ad Euxinũ poſita non pauca cepit. Affecta iam ætate fato conceſſit. Philippi Valeſii regis anno primo, & CHRISTI Opt. Max. milleſimo trecenteſimo viceſimooctauo, cum iam ipſe octo & viginti annos in imperio fuiſſet.

ORCHANES.

EIVS filius Orchanes à pueris ea ſemper indole morúmque præſtãtia fuit, vt facilè

in demortui locum cunctis populi ſuffragiis ſufficeretur. Neque omnium quiſquam noua dignitate auctum in aliquo mutatum ſenſit: tantúmque abfuit vt à patre in peius degeneraſſe videretur, vt illum etiam magno virtutũ cumulo, & regẽdi imperii ſingulari diſciplina longè ſuperaret. Cuius rei certum documentum extitit, quòd hæreditarium ſplendorem non modò integrè conſeruarit, verumetiam ſpatio temporis eundem pluribus ornamentis illuſtrarit. Hunc itaque nonnulli fuiſſe prædicant qui Pruſiadem, quam nomine variato Burſiam dicunt, regum Bithyniæ ſedem primariã vi cepit, accepto inter obſidendũ graui vulnere, quo poſtea interiit. Eundem quoque eſſe autumãt, qui Palæologis fratribus de Cõſtantinopolitano imperio contendentibus, alteri eorum cum ingenti exercitu in auxilium venit. Sunt qui filio eius Amorathi hæc concedunt: qui patri poſt duorum & vigintiannorũ regnũ mortuo ſucceſſit, ad Ioannis Philippi filii primos dies, Anno à CHRISTO nato milleſimo trecẽteſimo quinquageſimo.

AMORATHES.

AMORATHES cũ animo eſſet nõ minus induſtrio quàm ſuperiores, ſeſéque

atque illis dignum aliquid edere ſummoperè cuperet: exemplo eorum cepit ſtatim dignitatis ſuæ peruigilem curã habere. Ea de cauſa latis, in populúmque datis certis legibus, prouinciam legit & locum in ſedem principatus: quo pronum ac facilem ad ſeſe aditum ſingulis præſtaret, & amantiſſimi ſuorum principis munia obiret vigilanter. Burſia in hoc perplacuit, oppidum in radicibus Olympi montis & opere & natura eximiè potẽs. Annos ibi non paucos ad veterum Bithyniæ regũ æmulationem, curandis ſuis rebus populóque cõponendo ac ærario cumulando tranſegit: neque interim animo erat adeò ſorte ſua contẽto, vt non interdum de propagandis regni finibus cogitaret. Ecce interea principes Græci in maximã cum Imperatore ſuo diſcordiam labuntur. ferro partes decernendum putant. Viribus illi inferiores, Marcum Crayreuicum Bulgariæ, quæ & Myſia dicta eſt, principem in auxilium aſſumũt. Contrà, Imperator legatos ad Amorathem vnà cum pecunia nõ mediocri ſubſidium petitũ mittit. Ab eo duodecim Turcarum millia impetrat: qui in Marci cæterorúmque rebellium oppreſſione Imperatorem alacriter iuuerũt. Eo beneficio aut etiam talium hominum vſu pellectus ipſe, parta vi-

ctoria, quinque ex illis millia in ſupplemẽtum præſidii Græciæ retinuit, reliquos in Aſiã mul tis munerib⁹ ornatos remiſit. Ex quibus Amorathes vt audiit imperii Græci præſtantiã, vtq; ipſi Imperatori peſſimè cum ſuis conueniret: opis denuo adferendæ illi ſpecie, potiundæ tamen Græciæ animo, ad tranſuehenda Turcarũ millia ſexaginta Genuẽſium nauibus vſus, Helleſpontum ad Abydum ſuperat, & exinde Græciam hoſtiliter vexare aggreditur. Sed cũ eos impetus iuuandi Imperatoris & animaduertendi in eius inimicos gratia fieri ementiretur: tãdiu Græcos in diſſidio cõtinuit, quoad viribus neruóque belli pecunia exhauſtos, omni ſubſidio deſtitutos, expugnatu faciles reddidit. Nactus deinde eã fortunã, in ipſum quoque Imperatorem inexpectatò grauẽ impetum facit, & Callipolim ad fauces anguſtiarum Helleſponti poſitã, quòd eam munitionibus tutam, & ad omnem euentum commodam eſſe didiciſſet, feſtinãter inuaſit. Cúmque agitaret animo vniuerſum Græciæ imperiũ, fabricatis celeriter, & collocatis ibidem nauibus multis ad militem ab Aſia in Europam tranſportãdum, & aucto in immenſum ea ratione exercitu, in Græciam formidabilis irrũpit. In cuius expilatione cum occurrentes ſibi

hoſtes acie deleuiſſet, Hadrianopolim vnà cũ pleriſque aliis oppidis occupauit. Ex ea tum primùm victoria Turci Rhomaniæ (quæ prouinciæ Thraciæ pars præcipua eſt) maiorem partem fecere ſuam. Verum non alienum ab inſtituto fuerit, hoc loco dicere, quibus Thracia olim terminis fuerit. Fuit profectò nõ mediocriter fuſis. Ab vna parte Orientem verſus, ad vſque Pontum Euxinum & Propontidem trahebatur: à Meridie, mari AEgeo, fluuio Strimoni, & Macedoniæ coniuncta: Danubio à Septentrione: ab Occidente, Pæoniæ montibus, Pannoniæ & Sao amni confinis erat. Ea cõprehendi volunt vtranque Myſiam, Seruios ſcilicet & Bulgaros. Poſt quos vſque ad Helleſponti anguſtias, locorũ maritimorum quicquid Meridiẽ ſpectat Græcis frequẽs, id omne hodie Rhomania eſt. Ex ea Amorathes in Seruiã ac Bulgariam delatus, Lazarum Seruiæ, & Marcũ Bulgariæ cõiuratos principes profligauit. Extinctus eſt cum tres & viginti annos imperaſſet, Carolo quinto Francis imperante.

SALYMANNVS ET BAIAZETHES.

HVIC vixdum parẽtatũ erat, cum ſuperſtitem patri Salymannum hæreditariæ

dignitati eripuit æmulus frater Baiazethes. Is eo flagitio factus bonorum omniũ hæres, vir impiger animíque maximi, ſtatim ab accepto imperio rebus Aſiæ conſtitutis, traiectíſque in Europam nouis copiis, in Bulgariã aduerſus Marcũ Crayreuicum proficiſcitur: quo quidẽ prælio ſuperato, magnã eius prouinciæ partẽ ſibi cum defectione, tũ expugnatione ſubegit. Pugnam deinde aduerſus Græcos maturè inſtaurat, in qua euẽtus adeò proſperos habuit, vt de Rhomania quoquouerſum nihil Græco Imperatori præter Conſtantinopolim reliqui faceret. Nec tanta victoria contentus, in intima Græciæ penetrauit, & Theſſaliam, Phocidem, Bœotiam, Atticam penè totam, ſolis incolumibus Athenis, quæ ſitu difficili ac muro denſè in multos pedes conſtipato circũſeptæ, ſæuitiæ hoſtili reſtiterunt. Ad hæc Macedoniam vnà cum Pæonia & Paphlagonia ſubiugauit. Agmine demum illinc in Boſſynam & Seruiam deducto, infinitam hominum ac pecoris multitudinem abegit. In Rhomaniam deinde reuerſus, Conſtãtinopolim graui preſſit obſidione. Neque dubium eſt quin eã expugnaſſet, & Turcis vniuerſæ principatũ Græciæ adeptus eſſet, niſi quidam Tammerlanes Parthus obſcurus quidem genere, ſed inſtitu-

tis reipublicæ ac militia præclarus, repentino in Aſiam minorem deſcēſu, à proxima victoria tam efferatū hoſtem auertiſſet. Cui reprimendo ne longius promoueret, aut potius fugando, Baiazethes ſoluta obſidione & caſtris in Aſiam motis occurrit. Nec ita multo pòſt in finibus Armeniæ minoris ad Stellam mōtem, vbi olim Pompeius vnà cum Mithridate ſigna contulerat, tam iniquo Marte congreſſi ſunt, vt Baiazethes cæſis ſuorū ducentis millibus, coniectis in fugam reliquis, ad tātæ cladis acceſſionem equo deiectus in Tammerlanis hoſtis infeſtiſſimi poteſtatem viuus deueniret: & cauea incluſus populis quibus imperarat, monſtrandus traheretur. Memoriæ proditū eſt miſerū Turcam infra menſam Parthi victoris quoties hic epulabatur, ferreis catenis reuinctum locari, & ibidē ad domeſtici canis ſimilitudinē ali conſueſſe: Tammerlani porrò in equum aſcendenti eundem humi procumbentē ſcamni loco fuiſſe. In quo ſquallore ac miſeria manſit infœlix, quoad diris animi & corporis cruciatibus extenuatus, ſex & viginti annorum Imperator, dignum ſcelerato principio exitiū finémque imperii ſuſtinuit, Anno à partu Virginis milleſimo trecēteſimo nonageſimo octauo, Caroli ſexti octauodecimo.

CYRISCELEBES.

LIBERI eius, Cyriſcelebes, Moſes, Maõmethes & Muſtaphas, paternæ calamitatis exẽplo admoniti, Aſiáque prorſus à Tammerlane ſpoliati, cum trepide in Græciam refugiſſent, excepti ſunt fuga ab his Græcis qui in Helleſponto explorabant, & ad Imperatorẽ Conſtantinopolitanũ pro ſingulari præda deducti. Quorũ ipſe (vt clemens & lenis erat) miſerorum fortunam non grauare, ſed eos potius nullo vitæ poſſeſſionúmque, quas in Græcia pater eorum congeſſerat, periculo, apud ſe ſaluos cuſtodiri, regiéque educari voluit. Poſtea morte Tammerlanis audita, miſericordia Imperatoris Conſtantinopolitani, ac clementia ſolutus natu maximus Cyriſcelebes, in Aſiam diſceſſit. In quam ſubitò magna populi beneuolentia receptus, patrimonium integrè recuperauit. In ſuas deinde Græcas poſſeſſiones opportunè rediit. E quibus cum ſoluiſſet, arma in Hungariam traiecturus, eíque Sigiſmõdus rex ocurriſſet cũ Franco equitatu (quẽ ſub præfectura Ioannis Nouiodunenſis eius qui Burgũdionum duci patri ſucceſſit, à Carolo ſexto in auxilium contra Turcas obtinuerat) ad Nicopolim iis animis vtrinque concertatum eſt, vt

dubia primùm victoria, deinde in Turcas numero plures inclinante, noſtri ad vnum turbatis ordinibus & verſis in fugam Hungaris, aut cæſi ſint, aut capti. In captiuis fuit Ioãnes ipſe vnà cum viris principibus non paucis : qui ad Cyriſcelebem, fugiẽte interim Sigiſmõdo, pertracti, ſeruati ſunt, & aliquanto pòſt ducentis aureorũ millibus redempti. Verùm cæteri noſtri grauis ac leuis armaturæ milites, qui periculo ſe belli eripuerãt, immaniter cõfecti ſunt. Victor poſtea Cyriſcelebes capto belli in Seruiam transferendi cõſilio, quum fines eius infeſtare ac depopulari cõtenderet, & eò incõſultius accederet, morbo correptus animã egit.

ORCHANES CYRISCELEBIS.

ORCHANEM Cyriſcelebes etſi vnicũ imperii hæredem reliquerat, non tamen opulenti patrimonii vſum ac delicias attigit. Ad gubernacula enim Reipub. cum paucorũ ſtudio atque opera conaretur admitti, patruus eius Moſes, conciliatis ſibi multorum animis, prærepto imperio, filiũ fratris primo quoque tempore iugulandum curauit.

MOSES.

SED & ipſi dignum illo parricidio exitium prope diuinitus allatum eſt. Nam comparatam nefariè rem ac dignitatē cū fratri Maomethes inuideret, & dulcedine imperandi vehementer caperetur, interceptum Moſem vita ſimul boníſque priuauit. Hæc ſcelera omnia proximum à Cyriſcelebis morte biēnium tulit, cum ipſe poſt Baiazethem patrem ſexēnio tenuiſſet imperium.

MAOMETHES.

SVNT qui Maomethem, nulla prorſus de his facta mētione, morte Baiazethis factū Imperatorem putāt, & ea quæ de Cyriſcelebe feruntur, huic vni attribuunt. Cæterum VVallachos Maomethes ac Bulgaros ferociſſimas Thraciæ gentes variis prælijs & cladibus afflixit. Nec prius ab ea vexatione manus continuit, quàm afflictos populos ſibi magnum tributum quotannis pēdere compulit. Arma deinde vertit in ſatrapas Aſiæ. quos cum deuiciſſet, alios quidem pecunia multauit, nihil generis propinquitate commotus: alios vt Caramannū ſatrapam Ciliciæ, & Aſmabecum eius

Armeniæ, quã Euphrates aluit, integros atque incolumes, fortunis quoque nulla ex parte diminutos ſeruauit. Reuerſus in Græciam, Hadrianopolim ſedis imperatoriæ loco habuit, pulſis illinc, aut ad internecionem cæſis quotquot intus Chriſtiano inſignitos nomine, ac ſacra pios religione deprehẽdit: nec diu poſtea vixit. Oppetiit anno tyrannidis ſuæ decimo ſeptimo, & noſtræ inſtaurationis milleſimo quadringẽteſimo decimoquinto, Anno imperii Caroli ſexti triceſimoquinto.

AMORATHES.

AMORATHES ordine ſucceſſionis, imperii declaratur hæres. Hunc etiã impuberem, magna rerum gerẽdarum fœlicitas ſequuta eſt, & Imperator Maomethis patris non modò nomen ac gloriam præclare geſtis, verũ etiam maiorum, quotquot illum anteceſſerãt, memoriam lõge ſuperauit. Hic tum, cum pater exceſſit, præerat Anatoliæ, ab ipſo ad ſuſtinendos hoſtileis impetus tutámque regionis adminiſtrationem delegatus. Nuntiũ ſuæ orbitatis illic accepit citius quàm incommodæ paternæ valetudinis. Quo caſu perculſus, maturat ab Anatolia proficiſci, & quàm maximis

itineribus poteſt in Græciam contēdit. Itaque paucis caſtris ad vrbem Chalcedonem peruenit. Vnde cum in Europam exire ſtudioſè cuperet, & velis equíſque in Græcam ſuam rem cōuolare, ad iuſta, vt palàm dictitabat, paterno funeri honorificè perſoluenda, reuera quòd præſentia ſua vel conſeruatum iri, vel ſi alienatum eſſet, iam recuperatum patrimonium confidebat: nūtiatur per exploratores Helleſpontum claſſe hoſtili teneri, Conſtantinopolitanúmque Imperatorem inſidias parare, & ſiquādo ſe in viam det, violentas manus allaturum. Nec falſus erat is nuntius. Nam Conſtantinopolitanus cum Muſtaphæ Baiazethis filiorum quarto ad imperium ſuffragaretur, & illum in patris fortunis collocare ſummopere ſtuderet, ad mare proruerat, vt filium fratris eius Amorathē depelleret. Ea de cauſa egredi in Græciā conanti tandiu obſtitit, quoad collatis viribus Turcos infenſiſſimè conflictatos, & Muſtapham eo prælio præter opinionē ſuā confectū, fuſis proſtratíſque omnibus eius copiis intelligeret. Nullo poſtea negotio Amorathem regni potentem fecit ea de fratre victoria. Sed iter in Græciam faciens, omnem operam ac curam in vltionem iniuriarum cōtulit. Conflata ea labe multorum maleuolen-

tia, cum nuſquã ſatis tutus eſſet, ad eas ſuſpiciones tollendas & tuitionem ſui, cuſtodia ſibi opus eſſe credidit. Ergo conſcribit peditatum qui ſe armatus circumeat ſemper ac tutetur: nec in eum quoſuis homines coniici vult, ſed eos ſolum qui abnegato CHRISTO, quem antea profitebãtur, Mahũmedeæ ſuperſtitioni ſe addixerant, quos Ianizaros vocat. His munitionibus in Epeirũ, quæ recentioribus Larta nuncupatur, irrumpit, ac mox in AEtolorum patriam penetrans, eas agri pellectus bonitate ſuas fecit. Quarum tam illuſtrium, cõmodarúmque rerũ acceſſione auarior factus & ambitioſior, irruptionem extemplò fecit in Illyricum, quod hodie Sclauonia dicitur, & Dalmatiã in ſe, Croaciam, Iſtriam ac Liburniam complectitur. Id ſæuus peruagatus eſt magno incolarum detrimẽto: nonnullis etiam expugnatis arcibus, & abacta hominũ & pecudum numeroſa multitudine. Turcicæ porrò nationi cũ liceat plures ducere vxores, Georgii ſeruorũ principis filiam ſibi matrimonio iunxit. Sed paulo poſt affinitate iſtiuſmodi pro nihilo habita, armatis multis hominũ millibus, Myſiam, aut ſiquis ita appellare malit, Seruiam, impetiit. Socer milite atque opibus inferior, pugnæ genero poteſtatem nõ fecit, ſed impo-

ſito Syderoniæ vrbi præſidio, filiorum quidẽ vnũ in ea reliquit:ipſe verò trepidus cũ vxore ac liberis & familia, in Hungariam aufugit. Amorathes fuga ſoceri Myſia in integrũ potitus,ad vltimum Syderoniæ caſtra admouet, & eam pauciſſimis diebus expugnat. In cuius expugnatione cum relictus ad defenſionẽ vrbis vxoris frater irrumpẽtem hoſtem effugere nequiiſſet,tantum abfuit vt eũ affinem Turca recognoſceret, vt ambobus oculis orbatũ cõiectúmque in vincula, nulla vel humanitate motus vel propinquitate,quacũque ibat in cõtemptum ſoceri,miſerum ac innocẽtem iuuenem ſecũ populari ludibrio pertraheret, ipſo interim ſocero perpetuo exilio multato. Expeditionem denique in Hungariam cogitãs,cõſtituit apud ſe prius quàm quicquam moliretur,aut occupandã eſſe omnino Græciam,aut ſaltem ita cum reliquiis eius agendum, vt ſibi in poſterum abſenti obeſſe non poſſit. Ea ratione in Pelopõneſum, quam vulgo Moream appellitant, deductus,ſuperato Hexamili ſiue Eſmiliæ muro, qui in Iſthmo poſitus id continentis interuallũ claudit,quod AEgeum ab Ionio diſterminat: fuſóque ac cæſo omni eius præſidio, prouinciam, etſi æquoribus ſuperioribus circũdatam,vniuerſam in ſuam ditionẽ

redegit. Atticam deinde eadẽ via bello capit, & de Athenis cum principe earũ natione Ligure paciſcitur. Compoſitis Græciæ rebus, ad oppreſſionem Hungariæ animum adiicit. Ad quod peragendũ, cũ quæ exercitui opus eſſent compararet, nũtiatur Chriſtianorum in Turcas grauem vndequaque tumultum excitari, Hungaróſque vnà cũ ipſa vicinia iãiam euocatos in Græciam irrumpere. Quamobrẽ apparatum vt poteſt accelerat, & deſignatis, vt erat caſuum prudens ac proſpiciens, præfectis prouinciarum qui metu iniecto Pelopõneſiacorum atque Atticorum conſpirationes defectionéſque amolirentur, deſcripto etiam centum millium hominum exercitu, recta in hoſtem pergit. Ocyus fama tam fœdam tempeſtatem infert Hũgariæ, & inexpectatò inerme regnum tantis furiis adoritur, vt nihil ei non cedat, omnia violanti ſacra ſimul & profana. Proceſſiſſet haud dubiè lõgius, ſed preſſus annonæ caritate receptui canere coactus eſt. Nõ abs re fuerit hoc loco meminiſſe hũc eſſe Imperatorem Turcarum, aduerſus quem Eugenius quartus Romanorum põtifex Iulianum Cæſarinum Cardinalem legatũ miſit armatũ. Qui Cæſarinus cum Ioanne VVayuoda militiæ Hungaricæ præfecto, collatis in vnum co-

piis coniunctus, facto in Turcæ fines incurſu, cũ iam ſatis promouiſſet, Sophiam caſtris hoſtilibus circumuenit, & obuios ſibi, ſéque laceſſentes Turcas frequenti conflictu fudit. Quæ victoria decennaliũ inter eos induciarũ cauſa fuit. Sed armis deintegro Põtif. hortatu præter iuſiurandum reſumptis, commiſſóque ad Varnam, quondam Dionyſiopolim, certamine, noſtri viciſſim fuſi proſtratíque ſunt, vno VVayuoda incolumi, Ladiſlare Polonorũ rege inter pugnandum occiſo, Cæſarino autem inter fugiendum miſerrimè à fugitiuis gregariis interfecto. Tantis tótque victoriis elatus Amorathes, iter Hadrianopolim releuãdi animi reficiendarúmque virium gratia inſtituit. Ibi ſingulari rerum omniũ tranquillitate fretus, vota quæcunque aliàs Deo immortali vouerat perſoluit: Maomethem primogenitum celebri Baſſarũ procerúmque aſſenſu, populi autem inſolita contentione, imperio præficit. Eundem poſtquam in ſedem collocaſſet imperii, fidei ac tutelæ Callii Baſſæ purpurati ſenis nulli ſociorum atque opibus ſecũdi commiſit. Poſtremò ſe ad otium vitǽque delicias capeſſendas in Aſiã contulit: vbi non ita multò pòſt vita functus, Pruſiade cum maioribus æquè regiè atque honorificè ſepultus eſt, An-

no imperii ſui triceſimoquarto.

MAOMETHES.

MAOMETHES nullo maiorum induſtria, cautione, gratia, nouandíſque rebus inferior: in ipſis primæ militiæ rudimentis lectiſſimum queque ac probatiſſimum ducem patris Amorathis beneficio ac pietate quaſi doctorem habuit. Imperium ſuſcepit vixdum in pubere ætate cõſtitutus. Cuius quidem ſuauitate, inuſitatáque vitæ licentia delinitus, ſtatim ab initio facilè ſibi perſuaſit nemini vnquam quicquam diuinitus cõceſſum fuiſſe ea dignitate atque potentia aut ſplendidius, aut fœlicius, aut ſanctius, aut quod plurium inuidiæ magis obnoxium ſit. Quare omni tutela tanquam ſeruitutis iugo à ſe reiecta, liberum imperii moderamẽ ſuſcipit. Nouas leges promulgat. Quædam placita maiorum improbat & antiquat. Ad ærarii acceſſionem vectigalia auget. Ianizarorũ ordinem equitatu adhibito pleniorem facit. A Baſſis atque aliis qui viuo patre præfecturas obtinuerant, rationes expoſcit: plærosque eorum vita multat, pecunia nõ paucos. Ad hæc cũ fratrem nomine Calapinũ domi haberet, quem ſibi nimis grauem ac ſuæ

incommodum libertati, & hæreditati inhiantem ſuſpicaretur:eúmque idcirco magno ſtudio tollẽdũ curaret: poſt breueis inſidias puerum,dulces viduæ matris delicias,immaniter extinctum, matri nihil tale à filio in matrem, à fratre grandiore in paruulum fratrẽ patratũ iri ſuſpicatæ obiicit,vt ea ſcilicet orbitate filii, collectam demum charitatem maternam, in ſe vnum ac ſuæ proſperitatis incremẽtũ prouocaret. Deinde verò ætate ſenſim maiorum ſuorum res præclare geſtas edoctus,tantũdem illis gloriæ inuidens , quantum ipſe audendo adæquare nõ poſſet,eleuato ſæpius Baiazethe, qui obſeſſam diu Conſtantinopolim cum tenuiſſet,ea tamen potiri nunquam potuiſſet,eã tum primum victoriam in animum ſuum inducit, perpetuã ex euerſa Græci Imperatoris ſede,nominis celebritatem,firmámque,ſtabilẽ ac legitimam Græciæ monarchiam ſperans. Itaque habito equitum & peditum delectu, & multarum omnis generis nauium claſſe ordinata , diurnis nocturníſque itineribus Byzantiũ proficiſcitur. Quò cũ perueniſſet ad ſextũ Cal.Maias,ingentes copias muro admouet,& vrbem iteratis machinarum muraliũ ictibus ferire,ciueis crebris terrere oppugnationibus, omnia quæ ad victoriam conducerent expe-

riri aggreditur: perſtátque tãdiu in oppugnãdo, quoad longiſſima debilitatã obſidione expugnat. Anno ſalutis noſtræ milleſimo quadringenteſimo quinquageſimoſecũdo, Caroli ſeptimi triceſimotertio. Ad quam calamitatẽ acceſſit indigniſſimus Conſtantini Imperatoris exitus. Quem quidã capite truncatũ fuiſſe, genere eius omnino vel exilio vel morte ſublato, alii in media ſuorum fugientium turba, cũ ipſe quoque fugeret, decidiſſe, & certatim curſu erumpentium concuſſum, cõtritum, intereptúmque fuiſſe tradunt. Hæc pariter victoria mortẽ Callio Baſſæ tutori attulit: nẽpe Maomethes pecuniæ, quam Callius ingẽtem poſſidebat, vtendæ cauſa, proditionis inſimulatum oppreſſit. Eadem etiam effectum eſt, vt quicquid locorum vbiuis Græciæ Conſtantinopolitano imperio ſubditũ erat, id omne ad Maomethem, audita Byzantii expugnatione deficeret. Supererant Albania, Peloponneſus, & Acarnania. Quæ prouinciæ nuper audita Chriſtianorũ conſpiratione in Turcas, & proximo eorundem in Græciam aduentu, renuntiata etiam morte Amorathis, acceptóque filii eius Maomethis imperio præmaturè rebellauerant, aliis interim regulis morem gerentes. In eas paulò pòſt omnem belli impetũ tranſ-

fert, atque Albaniã primò (quæ ea pars eſt Macedoniæ quæ in occidentem vergens, à Dyrrachio ad antiquã ciuitatem Apolloniæ pertinet) ingreſſus, ingruẽtibus vndique malis afflictam & perditam, vectigalem facit. Mox facto in Peloponneſum impetu, vniuerſam prouinciam ſibi ſubiicit. Eſt autem Peloponneſus Græciæ pars nobilitate & potentia nationum ac populorum qui in ea antiquitus habitarũt, longè omniũ clariſſima: cuius ſitus ſolo aſpectu facilè principẽ illis eſſe imperii ſedẽ commõſtrat. Nimirum in ea multi ſunt ſinus, multa promontoria, multæ ſplendidæ & magnæ ciuitates, faciles in omnem terræ plagam excurſus. Ferunt eius formam eſſe platani folio perſimilem: cuius longitudo & latitudo penè æquales ſunt. A principio ad extremũ, ſtadia ſunt mille & quadringenta: quæ millia Italica centum & ſeptuagintaquinque faciunt. Ambitus, ſtadiorũ eſt quatuor milliũ, vt Polybio placet: verùm huic numero Arthemidorus quadringenta adhibuit. Circundatur omnis Ionio & AEgeo, vt ſuprà memoraui, excepta ſolùm ea continentis parte, quæ Iſthmos dicitur, vbi Corinthus ciuitas nobilis poſita eſt. In Peloponneſo ſunt Achaia, Meſſenia, Laconia, Argolica & Arcadia. Eas omneis prouin-

cias Maomethes peruagatus, vectigales fecit, tributo pariter Corintho dedititiæ imperato. Acarnaniam deinde (quæ eſt Epeiro & Bœotiæ intermedia) fœliciſſimè tentatam diripuit. His ſucceſſibus plenior audétiórque factus, de irruptione in Hungariam cepit cogitare. Nec factum cogitationẽ longe ſecutum. Nã paulò pòſt deſcriptis centum quinquaginta hominũ millibus, & cõparatis iis quæ ex vſu profectionis erãt, celeritate incredibili arduos Thraciæ mõtes exuperat. Cúmque iampridẽ ſtatuiſſet hoſtile Chriſtianorum nomen, rémque funditus abolere, Belgrado (quod oppidum ad confluentem Saui & Danubii poſitum, non Hungaris modò, ſed & toti Chriſtianiſmo propugnaculum erat) aciem formidabilem obiecit. Nec prius ab eius inſolentiſſima oppugnatione deſtitit, quàm in ipſa muri quaſſatione ſuis animum, quem diuturnitate obſidionis penè deſponderant, viriliter faciens, altiſſimè ſub dexterã ſagitta cõfigeretur. Quo caſu expauefactus exercitus, ſinguli relictis ordinibus atque impedimẽtis, in fugã cõuertuntur, & trãſcurſa diebus noctibúſque Myſia, in Rhomaniã domeſticum tutúmque ſibi præſidiũ perferũtur. Maomethes quoque eodem pòſt ſuos reuehi curat: vbi tantiſper manſit otioſus, dum

à vulnere accepto recrearetur. Poſtea verò iuri ſuis reddundo, componendis ſeditionibus, ſiquæ in eius abſentia coortæ fuerãt, venationi atque aliis domeſticis exercitationibus eo vſque incubuit, quoad præteritæ fœlicitatis victoriarúmque longa memoria, producẽdi imperii vehemẽtem libidinem excitaret. Itaque vbi ſe commeatu rebúſque nouæ expeditioni neceſſariis ſatis affluere ſenſit, militũ cuiuſuis armaturæ nomina excipit, multáque hominũ millia conſcribit. Cum quibus in Aſiam proficiſcitur, Baiazethi filio quem Anatoliæ præfecerat, iampridẽ Pyramethi Carmani rectoris dominatũ quaquauerſum fatiganti, ſed tamen aliquanto inferiori, auxilium allaturus. Quò cũ nullo in anguſtiis impedimento trãſmiſiſſet, cepit extemplò Ponticam Pyramethi gentem, deinde Ciliciam populari ac vexare. Neque à populatione atque agris vaſtandis prius abſtinuit, quàm delatus in Armeniam cũ Vſnucaſſano Perſidis rege ad Euphratem cõflixiſſet prælio non ſatis fœlici, amiſſis militũ decẽ milibus, & de Baſſis Aſmirathe. Ob quã iacturam maioribus furiis cum Trapezuntino Imperatore Vſnucaſſani ſocero congreſſurus vadit. Prohibentem occidit, & ſtirpe eius radicitus euulſa Imperatorem ſe ſubſtituit, non

Trapezuntis modò, ſed & Sinopes, & omnium quæ ante hanc cladẽ ipſo in Ponto Chriſtiani poſſidebant. Parta idgenus victoria, ouantem exercitum in Græciam reducit. nec vincendi cupiditati fine impoſito, claſſe ad Lemnum & Leſbon prædiuites inſulas adnauigat. Quibus primo impetu caſtris plurimis, oppidis atque arcibus ſpoliatis, Mitylenen denique vrbẽ inuicta manu circũuallat, & in expugnatã breui intromittitur. Exterminatis tot Chriſtianis, & in omnẽ propè Græciam atque Aſiam infuſo Mahummedis cultu, vt reliquias quoq; excinderet, & nihil in poſteritatẽ non Mahummedeum tam in inſulis quàm in cõtinenti ſupereſſet, aucta ad nauiũ quadringentûm numerũ claſſe, in Eubœam (Negropontum hodie vocatur) citatis remis contẽdit. Vbi Chalcide vrbe, infenſiſſima obſidione fatigata tãdem potitus eſt. Declinat poſtea in Euxinum (quẽ recentiores mare maius vocãt) & Capham, quæ ſupra Boſphori anguſtiam ipſo in Euxino poſita eſt, Genuẽſibus eripit. Edomita paulo pòſt Albania Venetis Scodram, Lyſſon & Dinaſtrũ corradit. His triumphis penè innumeris inſoleſcens, & comparando vniuerſi orbis imperio fortunæ proſperioris incitatu inhiãs, treis vno & eodem tempore diuerſas expeditiones ag-

greditur. Vnam, Rhodum, in quã infœlicem Lemni, Mitylenes, Eubœæ, Euxini, atque Albaniæ triſtitiam trãſmiſſurus, Meſythum Baſſam terra maríque prouidè armatum dimittit. Is eò cum perueniſſet, vt ſuum Imperatoríſque animum (id quod ſummè cupiebat) expleret, & de oppido diuitiis atque opibus florentiſſimo triumpharet, cohortatus ſuos paululùm, cepit cõtinuò vrbis murum ſpecie caſtrorũ horribili cingere, oppugnationẽ deinde occipit, ad vndecimũ Cal. Iul. Anno à natali CHRISTI milleſimo quadringenteſimo ſexageſimotertio. Quam obſidionẽ eò vſque continuauit, quoad de expugnatione omnino deſperans, cedentibus in contrariũ conatibus, illæſæ vrbi ridiculus cederet, ad ſextũdecimũ Cal. Septemb. Altera fuit expeditio in Italiã: ad quam peragendam, Aromathem Baſſam centum nauium claſſi, & quindecim hominũ millibus præficit, atque iubet tranſfretare. Is inter nauigandũ, Leucadiam (quã nomine recentiore Sanctam Mauram dicunt) Cephaleniam & Zacynthum cepit: & Fauelonam deuectus, in Appuliã traiicit, atque in peregrinũ littus inopinantibus Appulis egreditur. Mox deinde oram maris tranſcurrit, plæraque loca ſpoliat, maritima omnia deprædatur. Poſtre-

mo Hidruntem occupat. Cũ hæc à Baſſis fiũt, ipſe quoque Syriã petiturus, & Sultanũ Cayri inuaſurus, ſeceſſit Callipolim. Vnde aliquanto pòſt ad Zizimum filium in Aſiam exiit. Quocum & trecentis armatorum millibus in Sultanum proficiſcens, in ipſo itinere ſubita acerbáque febre correptus, nõ longè à Nicomedia Bithyniæ mortuus eſt, non ſine veneni ſuſpicione, Anno ſuæ ætatis quinquageſimoſexto, vnũ & triginta, aut vt alii ſcriptum reliquere, ſeptem & viginti annos poſt Amorathem imperio potitus.

BAIAZETHES.

BAIAZETHI & Gemmæ, vel vt quibuſdam placet, Zizimo paterna hæreditas, grauiſſimi belli cauſa fuit. Orta nimirũ in Turcis repẽtina controuerſia, filiorum vtri potius patris honores atque inſignia deferrent: in id ventum eſt factionis, vt ſanguine clariores Zizimum Imperatorem, Ianizari Baiazethem expoſcerent. Accidit igitur in hac animorum diſcordia, vt hi inuitis nobilioribus, in abſentia Baiazethis Corcuthem eius filium puſionẽ in aui ſede collocarent: & abſentis patris loco, Imperatorẽ paruulum vrbi talibus auſpi-

ciis ſalutandũ proponerent, inuocato inſinuatóque populariter Baiazethis nomine. Qui interim de ſua orbitate pariter ac collata in filiũ maieſtate imperii præproperè admonitus, admodũ magnis diurnis atque nocturnis itineribus Conſtãtinopolim aduolat. Quò cum populo deſyderatiſſimus perueniſſet, in ciuitatem quàm fieri potuit regiè atque honorificè acceptus, communibus ſuffragiis Imperator menſe Maio ſalutatus eſt. In quo honorum opúmque faſtigio conſtitutus, diſcruciari intra ſe cogitabũdus, & multa ſecũ (vt ferè ſolẽt hi qui rerum potiũtur) animo verſare incipit, imperii quod ſuſceperat magnitudinem: difficultatẽ imperãdi iis præſertim, quibus inuitis ac refragãtibus deſignatus creatúſque Imperator fuerat: Zizimum fratrem animi nõ muliebris, neque frigidi ſpiritus hominem in imperium adoptatum fuiſſe ab iis præcipuè ciuibus qui optimates erant: illorum opera factiones in populo naſci, motus excitari, arma ſumi, vim inferri, Zizimum reuocari, cædi ſe facilè vel exigi poſſe. Nec dubiũ eſſe quin hi citò in caput principis coniurẽt, qui in eius exitio aut exilio collocatam eſſe patriæ libertatẽ: contrà, in vita ac præſentia ſeruitutem omniũ poſitam arbitrentur. In mora autem maximũ

ineſſe periculũ. Ideò minimè ſibi his difficultatibus indormiendũ, imò potius cautè & diligenter & animoſè obſtandum principio dubio ac difficili. In hac animi perturbatione, exercitum ſedulò conſcribendũ curat, minorẽ quidẽ initio, quippe ſolũ ad vitæ ſuæ maiorẽ inter ſuos cautionẽ, ſed paulo poſt numeroſiorẽ ex omni veteranorũ Græciæ robore, ita vt nõ obſcurè omnes intelligerẽt eas illũ copias collegiſſe Zizimi fratris metu nimio incitatũ. Nimirũ eum audierat de his quæ domi acciderant, factum certiorem, ſtatim è finibus Syriæ, quò à Maomethe patre aduerſus Sultanũ AEgypti miſſus fuerat, cũ valida manu egreſſum, celeriter quas tũ copias habebat, in Anatoliam traduxiſſe, & occupata demum Bithynia, quaſi diſtributo inter fratres patrimonio, & ſorte delato ad ipſum imperio Aſiæ, ad Baiazethem verò Europæ, Pruſiade conſediſſe, coactis vndique ad defenſionem Aſiaticis gẽtibus. Qua re cognita, Baiazethes comparatis ad bellum vel inferendum fratri, vel à fratre illatum repellendũ rebus neceſſariis, ratus ſibi fœliciorẽ pugnam extra Græciæ terminos fore, & longe à Conſtãtinopoli minori periculo obnoxiam, inaudita celeritate in Aſiam aduerſus fratrem proficiſcitur. Quò ingens agmen

cum traieciſſet, & paucis diebus in planitiem quæ ad Pruſiadem eſt, proceſſiſſet, haud procul à caſtris fratris caſtra metari cœpit. Nec conflictu in multũ tẽpus dilato, acie in aperto poſita, poſt raras vtrinque prouocationes ferociſſimè cũ fratre ſigna contulit. Viribus ſuperior, magna tamẽ vtrinque ſtrage accepta, Zizimũ in Syriã fugat, atque hoc vno certamine votorum omnium compos euadit. Zizimus tantæ cladis acceptæ nuntius, profugus cum paucis cliẽtibus fidiſſimis Rhodum adnauigat, & lubens inſulæ præfecto ſe dedit. At verò Rhodiũ illico cepit tacita quædam de fugitiuo ſuſpicio ac diffidẽtia. Nec ſatis, vt ſibi videbatur, à Zizimo tutus, eum in Galliam vlteriorem ad Carolum regem hoc nomine octauũ cũ certis nauibus ſolicitè cuſtodiẽdũ ablegat. Romam traductum ferunt ad Innocentium octauum Rom. pontificem: eundem Tarracinæ poſtea, dũ Neapolim deduceretur, propinato ad cõcitandam nomini Gallico inuidiã, veneno occubuiſſe. Interea Baiazethes receptis in fidem Aſiaticis, luſtratíſque Ponto, Cappadocia, & cæteris Anatoliæ prouinciis, Conſtãtinopolim regreſſus eſt magna ſuorũ ciuium admiratione. Nec priſci continuatíque hactenus Ianizarorũ in ſe animi ac ſuffragii immemor, eorũ,

ſtatim à reditu, numerum auget: & eiuſmodi hominũ ordinem ſibi curæ eſſe atque in pretio, ſtipe in ſingulos annua conferẽda, multíſque aliis beneficiis & immunitatibus planũ facit. Cæterum aliquanto pòſt, ordinatis, vt noua imperii mutatio poſtulabat, Græciæ rebus, eius animũ Aſiæ repetendæ cupiditas inceſſit. Vbi cum meminiſſet eſſe Caramannum hoſtẽ capitaliſſimum, qui nuper Ciliciam campeſtrem, atque adeò Armeniæ minoris Cappadociǽque regiones ad Taurum montem pertinẽtes ſibi detraxiſſet, & per vim hactenus occupaſſet, neque huic occupati patrimonii vulneri, niſi crudeliſſimo bello mederi poſſe cerneret: in eum antè quàm diſcedat, inſtaurandum è Græca militia exercitum ducit. Fit igitur euocatio, recenſetur exercitus, Aſia repetitur quàm fieri poteſt ocyſſime. In qua cũ iam multũ promouiſſet, nempe tranſmiſſis Bithyniæ, Lyciæ, & Pamphiliæ finibus, nihil prius habuit quàm in Ciliciam irrumpere, & ſecurũ animi Caramannum impetu quàm poſſet vehemẽti aut cædere, aut fugare, aut ſaltem expauefactũ imbellem expugnabilémque reddere, & ad deditionẽ compellere. quo penè diuino conſilio hoſtem fudit (virtutũ nimirum victuro Imperatori neceſſariarum longè prin-

ceps eſt ineundæ pugnæ prudens alacritas) & quæcunque cis ac trans Taurũ poſſederat, recuperauit. Hoc fœlici euentu quantum Baiazethi acceſſerit animi atque audaciæ, ſuſceptæ ſecundũ hæc tempora expeditiones argumẽto ſunt. In Sultanũ AEgyptiũ (is Mahummedeæ religionis facilè princeps, vt conſortibus exemplo ſit Mahummedeũ nõ eſſe aliena appetere, ſorte ſua cõtentus, AEgypto ſolùm ac Syriæ, quaſi certo atque vnico maiorũ regno imperat) ineunte vere bellum mouet. Neque antè ab eius regionibus infeſtandis abſtinet, quàm ſe Sultano multò viribus inferiorẽ lõga experientia didiciſſet. Siquidem is militia longè potentiſſimus erat: vtpote qui Mamaluchos homines ab ipſis cunis in gladiatorio ludo educatos, de ea etiã populi colluuie acerſitos, qui à CHRISTO defecerant, fugitiuos poſt cædem Caramãni excepiſſet, & copias Arabum innumerabiles ad ſui tuitionem aleret. Nemini porrò cenſus abũdantia & locorũ munitione cedebat. Igitur ſæpius ab eo debilitatus ac profligatus Baiazethes, cũ AEgyptiis pacẽ fœdúſque iniit. Exinde in Græciam reuerſus, rerum naturaliũ ſtudio ac cognitioni tãtiſper operã nauauit, donec adiecto ad Corcyrã animo, ſed patefacta Venetis cõ-

ſpiratione, ingentibus copiis Valachiam (quæ regio eſt Thraciæ inferior) Pontum Euxinum verſus, inuaderet, & ſibi vectigalẽ faceret. Nec Moncaſtri moles acceſſu expugnatúque difficilis (vt quæ ad eas fauces ſita ſit quibus Boriſthenes amnis, quẽ illi Neper vocant, in mare ſe exonerat) reſiſtendo efficere potuit, quin ad deditionem compelleretur, omni etiam maris ora, quocunque incederet, Turcicæ ſeruituti ſubdita. Hac victoria ſpoliíſque hoſtililibus & elatior factus & potẽtior, claſſem numero nauium incredibili clam inſtruit. Ad hæc ingẽtem pedeſtrem exercitum comparat ea ſolum ratione vt vires vniuerſas in quos velit, quoties cõmodum fuerit, emittat. Nactus deinde armorum aduerſus Venetos ſumẽdorum occaſionem, in Peloponneſum tempeſtatem hãc impulit. Qui cũ in ſinum Patrarum admiſſus eſſet, Methonem, quod nunc Modonem: Nepanthum inde, quod olim Naupactum: mox & Dyrrachium Venetis ademit. Gallos tũ demum eos qui Rom. põtificis hortatu in Græciam profecti fuerant, ſæuiſſimo ad Mitylenen cõgreſſu fudit ac fugauit. Tum autem ætate ingraueſcente, & morbis vndequaque ingruẽtibus, morti ſe proximum eſſe conſpicabatur. Quapropter in reliquam ætatem quieti tran-

quillitatíque imperii proſpecturus, Acomathẽ primogenitum in locum ſuũ magnifico ſuorum omnium applauſu abſentem ſubſtituit, eúmque nulla mora ad ſe accerſit. Quod Selimo filiorum alteri cum nuntiaretur, quàm iniquè grauitérque tulerit, iſta ſatis docent. Etenim Trapezunte cui præpoſitus à patre fuerat, properè diſcedẽs, ad patrem cucurrit, viã fratri quaſi in nullam ſortem bonorũ nato ad imperiũ prærepturus. Recipitur quidẽ à ſene, ſed ægrè & aſperrima cum obiurgatione, qui iniuſſu regis aduenisſet. Remittitur paulò pòſt in præfecturam non ſatis ex ſentẽtia. Quid faciat? patríne obtemperet, an etiam aduerſus parentem certamen ineat? Ceſſit ad extremũ pietas ambitioni. nam ea fuit filii ambitioſi cupiditas, vt tractis ſecum factioſis non paucis, vltro patri obuiã iret, & prælio quàm poterat violento eum concuteret. Verùm cũ ſuis vniuerſis fugatus, in Bulgariæ latebras eouſq; ſe abdidit, donec Ianizari per Acomathis inuidiam (nempe iis haud ſatis imperio dignus eſſe videbatur, quòd mollitia corporis effœminatus eſſet) Selimum ſtrepitu ac ſuffragiis cõtinuatis Imperatorem flagitarẽt. Ad quorum tumultuum compoſitionem permutata ſorte Selimus pro Acomathe reuocatur, atque in

deſignati locũ,patre lingua tenus conſentiẽte, ſuc cedit. Id facinus cũ ægreferret Baiazethes, vultu tamen ad præſens tẽpus cõſultè ac prudenter dolorem orbitatis diſſimulante, impetrata à filio venia, tanquam relegatus, Dimoticum oppidũ,quod ipſe ſplendidè haud procul Hadrianopoli condiderat, ad otium reliquæ vitæ cõceſſit:in qua profectione,vel ægritudine animi,vel morbo, vel potius ignorãter epoto veneno confectus mortuus eſt, Anno à partu Virginis milleſimo quingẽteſimo duodecimo, Ludouici duodecimi viceſimoſecundo,imperii verò eius triceſimo.

SELIMVS.

OMNIVM eorum quæ patri Baiazethi, quæ Selimo fratri,quæ abſenti ſibi acciderant certior factus Acomathes, diſcruciari intra ſe anxiè cœpit. Longè ſe à patria,ídque ſine viribus abeſſe:Sublatum eſſe patrem: ſuſcepta iam à fratre ornamenta faſceíſque imperii:Pecunias illi in tuto & viros affatim, ſibi fugam in magno vitæ diſcrimine relictã eſſe: Nec diu moraturũ Selimũ quin ſibi ſuſpectũ fratrem, ſi detur,opprimat. Vtilius ſibi fugere maturè, quàm confidenter expectantem op-

preſſum iri. Diſtractū in has cogitationes vicit impii fratris metus. Itaque Pruſiade egreſſus cum fidiſſimis perpaucis, Anatoliam, qua Cappadocia aditur, magna celeritate trāſcurrit. Et necubi interciperetur, collocatis iam ab amicis fratris in via inſidiis, nuſquam ſibi cōquieſcendum duxit, donec in Ciliciam ad Caramanni nuper confecti poſſeſſiones peruenit. Quem locum in vitæ præſidium cū ſatis tutū natura ipſa indicaret, eundē tamen omni belli apparatu diligēter communiuit. Selimus ediuerſò nihil iam niſi de fratribus internecādis, & ſecuritate imperii cogitans, rebus in Græcia compoſitis, in Aſiam tranſiit. Quò ventum cū eſſet, Bithyniam primùm: deinde Lycaoniam, & poſtremo Cappadociā ad Acomathis fratris oppreſſionem trāſgreditur. Sed eū omnis generis irritamētis vſus cū educere nequiiſſet, repēte eueſtigiò profectionem in Magneſiam inſtituit, & Corcuthem fratrum tertiū aggreditur inopinātem. Quo tam inſperato impetu Corcuthes exanimatus, ſpe omni ſalutis in fuga collocata, Rhodon mutato habitu pergit. Sed à militibus fratris qui omneis aditus obſidebant interclusus, metu mortis proximè in mōtium ſeceſſus & ſaltuoſa loca abſconditur. Ibi herbarum radicibus ac melle ſylueſtri vitā

ſuſtinuit, quouſque propoſito ingenti præmio ei qui viuum hunc Selimo aut trucidatũ prodidiſſet, ſeruos eius in proditionem ac necem domini auaritiæ inſania pelliceret. E viuis exempto Corcuthe Selimus Magneſiam, minoríſque Aſiæ loca maritima ad Syriã vſque in ſuam manum redegit. Burſia demũ illi repetita eſt. Vbi cum victoriæ triumphíque celebrandi ſpecie propinquis ac neceſſariis epulas apparaſſet, inuitatos ad eas nepotes & à cæteris conuiuis ſub finem cœnæ ſeorſum deductos, quaſi ſecretius aliquid cum iis communicaturus, ſeruis tradidit ſuffocandos. Supereſt animi moleſtia, imperiíque eius impedimentũ Acomathes. Neque tamen ſatis nouit quibus illum artibus ac inſidiis intercipiat. Re infecta domum reuertitur. Ibi vehemẽter indignatus noctes & dies ſecum reputat interimendũ eſſe Acomathem, ne ſibi in poſterum obeſſe vllo modo poſſit. Poſt multa & varia conſilia, reperti ſunt qui ex compoſito apud ipſum Acomathem per epiſtolas crimina hæc in Selimũ Imperatorem ſererent: Hunc patris expulſorẽ dicerẽt, alieni detentorem imperii, fratricidã, nepotum ac ſanguinis ſui perniciem. Quibus coniuratis optimatibus ſi auſcultet Acomathes, breui ad imperiũ exacto fratre poſſe re-

uocari. Hortãtur vt exercitum paret, ſe beneuolis accõmodet, ſe ſocium adiungat, & prodeat ſecurè ad tyranni interceptionem, pronã ad imperium viam ingrediatur: vix tantillum promoturum quin ſe Turcarum omniũ defectione reſtitutum ſentiat. His dolis irretitus Acomathes, & ſpe vlciſcendi fratris patrimoniíque recuperandi cupiditate circunuentus, è vitæ propugnaculis educitur. In quorum propemodum exitu, præter opinionem Selimo fit obuius. Nec longioribus vtrinque cõſiliis vſi, claſſicum extemplò canit. conclamatur, concurritur, confligitur ab vtriſque atrociſſimé. Ipſo in cõflictu ſceleri atque audaciæ fratris magna vir alacritate cum Acomathes reſiſteret, equo prolapſus, & mole ſui maiore, itẽ pugnantium turba, necnon ipſius equi pondere preſſus, cum erigi non poſſet, fato conceſſit. Filios reliquit Amorathem atque Aladinũ Selimi patrui timore fugitiuos. Quorum alter ad Sophin in Perſidem cõfugit. A quo principiò quidem humaniſſimè acceptus eſt, & munerib⁹ ornatus ampliſſimis. Sed ea fœlicitate mox factus inſolentior, trucidatur. Seceſſit alter in Syriam, prius ſubſidio vitæ à Campſone Sultano vnà cum fide publica impetrato. Selimo in futurum ſtabilis vltro citróque imperii ſe-

curo, ingens viſendæ Græciæ ſtudium inceſſit. nec inſtitutum res morata: quippe de inimicis vndequaque triumphans, paucis diebus ad Byzantium appulit. vbi poſt aliquot tempora de Perſide otioſus cogitans, opportunè expeditionem inſtaurat. Eãdem aggreditur prima quaque occaſione, copioſo exercitu mari ac terræ impoſito. Maturéque penetratis Cappadocia, Lycaonia, maiore Armenia atque Euphrate amne, Perſarũ agros diripere vaſtaréque incipit. Mouetur Sophis in aduerſum manu haud infirmiore. nec longè à Tauride Perſidos animis infenſiſſimis pugnatur. In quo cõgreſſu Sophiani machinarũ ærearum inſolẽti murmure attoniti, hoſti locum dedere. Atque in hunc modum ſuperatus Sophis, fuga ſalutem quæſiit. Victori interim Tauris deditionẽ fecit. Expugnata ſubinde Maſcuelis eſt, oppidum ad Euphratem ſitũ. His tot ac tantis hoſtiũ manubiis prædiuites Selimi copiæ in hiberna in Lycaoniam reuocãtur: atque in Iconio, quod hodie Cognyum appellant, iuſſu Imperatoris ſiſtuntur. In Sophin denuo perrecturus, ac demũ de Campſone Sultano lati Perſis auxilii vindictã ſumpturus, (hunc enim in ſe vnà cũ Iſmaele Sophi cõſpiraſſe, & iamiã Syria egreſſum in Aſiã aductare, ac prope-

diem Taurum montem conſcẽſurum eſſe cõpertum habuerat) prima æſtate bellum renouat. Sed inita ſecũ ratione in vtrũ prius proficiſceretur, Sultano citiſſimè obuiã iit. In Alepum traiecto exercitu, cognoſcit Sultanũ ad Sangarium amnem, qui ab Alepo abeſt circiter decem millia, caſtrametatũ eſſe. Quo nũtio excitatus, deſcripto agmine, atque Amano monte tranſmiſſo in hoſtẽ fertur præceps, eóque ſpiritu cum eo cõflictatur, vt ruptis cum ſtrepitu machinarum inaudito, tum etiam vi pugnæ Mamaluchis atque Arabibus, Sultano quoque crebris ictibus deturbato & cõculcato, Selimus Alepum victoriã reportarit. Quã vrbem extra omnẽ ſalutis aleam Sultani interitu poſitam, nullo negotio in fidem recepit. Damaſcum præterea, & Tripolim, & Sidonẽ, & Beritum, & Ptolemaidem, & cæteras Syriæ ac Phœniciæ ciuitates eadẽ miſericordia proſequutus eſt. Ad hæc in Iudæam (quæ eadem eſt cum Palæſtina) venit, & Ieroſolymam & Gazam deinceps (quæ poſita ad mare ab AEgypto parum diſtat) deditione cepit. Cayrum etiam expugnauit, debellatis & fugatis vnà cũ Taumõbero Sultano nuper morte Campſonis, & AEgypti ac Syriæ diſcrimine creato, Mamaluchorum atque Arabũ reliquiis. Quos

vt perſequeretur & extingueret, pontem ſupra Nilum fecit, & illos ex eo ita eſt inſectatus, vt ſociis vel captis vel radicitus exterminatis, Taumomberus è ſtagno, in quod ſe ore tenus merſerat, Muſtaphæ Baſſæ Imperatoris legato traderetur, exinde ad Selimũ, qui Cayri erat, ducendus. Vbi victoris iuſſu ſtrangulatus, Baſſuelæ Cayri portæ ſuffixus eſt. Captiui Mamaluchi atque Arabes eodem ſunt ſupplicio affecti. Quibus ad internecionem ſublatis, ditioni Turcicæ plærosque Africæ reges Sultano fœderatos ac vectigales ſubdidit. Ad vltimum, cõſtitutis, vt erat neceſſe, Palæſtinæ, Syriæ, Damaſci, & Alepi rebus, Muſtapháque Baſſa in Cilicia vnà cum quadraginta equitũ millibus ad radices Tauri montis, vt enaſcentem Iſmaelis Sophis audaciã reprimeret relicto, Pruſiadem regreſſus eſt: & vado traiectis Helleſponti anguſtiis Conſtantinopolim, tãdem verò Hadrianopolim peruenit. Ibi poſt aliquot menſes in perpetuam morbi ſæuitiam lapſus, ſub finem Septembris, Anno à ſeruatis nobis milleſimo quingẽteſimo decimonono è viuis exceſſit, cum ſeptennium ſolum imperaſſet.

SOLEYMANNVS.

IN demortui ſedem ab Anatolia, cui præpoſitus fuerat, accitus eſt Soleymannus filius Selimi vnicus, anno ſuæ ætatis octauo & viceſimo: Franciſci verò Galliarum regis, præſentium temporum decoris quinto. Cuius ingenium initio imperii à cruore furiiſque bellicis alienum creditum eſt. Veruntamen ſpecimen eius biennio poſt acceptam dignitatem longè ipſe diuerſum præbuit, qui maiorum veſtigiis inhærens, arma ſua in totius Chriſtianiſmi euerſionem, Anno regnãtis Franciſci ſeptimo cõuertit, & Belgradum, ſingulare Chriſtianorum propugnaculum, non ſatis ſibi conſtanti intus præſidio, vi cæpit. Biennio proximo ad obſidionẽ tẽtatæ antea Rhodi venit. Ad quod facinus audacius ferebatur, quòd Rhodo in poteſtatem ſuam redacta, exterminatũ iri penitus ex Aſia & Græcia Chriſtianos proſpiciebat. Capta Rhodo, & pulſo eius præſidio, adiecit animum ad Hungariam, in quam triennio poſt ad ſimilitudinem triũphatoris proceſſit. Impetum in Ludouicũ eius regem fecit. Prælio eũ vicit, & occidit. Regionẽ ferro ac igne vaſtauit. Budam magna manu ingreſſus diripuit. Sed & annus ab ea Hungarorum calami-

tate ſeptimus, multò atrociorem turbulentiorémque procellã authore Soleymãno è Græcia atque Aſia in Auſtriam pepulit. Quæ quidem procella cladẽ orbi Chriſtiano quàm inſignem, quàm irreparabilem allatura erat, ni maturè furenti iã malo occurſum fuiſſet! Cõcepta ſunt hinc inde inteſtina odia, quibus Carolus Rom. Imperator incitatus aliquanto poſt Tunetem in Turcarum iacturam profectus eſt, & Soleymãnus par pari relaturus, imò potius inſanabile Chriſtianiſmo vulnus inflicturus, poſtea ſecũdum Italiam infinita claſſe vagatus eſt. Ad quam cũ vẽtis aduerſis appelli nequiret, in Cephaleniam & Corcyram Venetorum inſulas appulſus irrupit, ac prædæ tantũdem abegit, quantum per inſulanorum infirmitatem licuit. Hoc ipſo anno legatus eius AEnobarbus Baſſa in Illyricum atque Adriaticum innumera claſſe inuaſit, & Caſtellũnouum (quod oppidum eſt Sclauoniæ atque Albaniæ intermediũ, ad Catari ſinus fauces poſitum) poſt diuturnam terra maríque obſidionem expugnauit.

Ad Franciſcum

GALLORVM REGEM CHRI-
ſtianiſſimum Chriſtophorus Richerius.

ABSOLVTA qua potui fide atq; breuitate, digeſtáque rerum Turcicarum hiſtoria, Rex Chriſtianiſſime, decreueram prima quaque occaſione illã tibi offerre. Nec ego id quidem feceram, quòd hoc opuſculum noſtrũ dignum te eſſe ducerem. Me certe minore ingenio doctrináque eſſe ſentio, quàm qui aliquid tam exacti iudicii Principe nõ indignũ conficere poſſim. Sed vitæ & officii mei rationem tibi domino & hero meo redditam volebam. Quum autẽ res omnis in quinque partes eſſet diſtributa, vt primùm de origine Turcarum & Ottomanni imperio, Deinde de moribus & inſtitutis illius gentis, Poſtea de Tammerlanis Parthi rebus geſtis, Deinceps de expugnata à Maomethe Conſtantinopoli,

Tādem de Caſtellinoui Dalmatiæ oppidi recenti direptione diceretur, ſtatueram ſingulas eo quo ſcripſiſſem ordine tibi Latinè ſimul & Gallicè exhibere. Verùm ſic accidit, vt hiſtoriæ noſtræ liber ſecūdus expeditior, paratior, lectúque iucundior haberetur. Quare mutata ſententia, illam tibi initio fero. Accipe quæſo vt ſoles εὐμενῶς καὶ προθύμως, ſicut Artaxerxes ille aquæ frigidæ poculum. Nec tam leue donum, quàm donantis animum metire. Res eſt exigua ac propè nulla: donator humilis & obſcurus: tempus inopportunū. Ego tamen bonitate tua fretus & humanitate, id auſus ſum facere quod vix ſumma nominis tui maieſtas patiebatur.

ἐλπίζοντα ἐπὶ Κύριον ἔλεος κυκλώσει.

De moribus atque INSTITVTIS TVRCARVM.

LIBER II.

QVONIAM gentis nominíſque Turcarum originem, atque Ottomānorum imperium, qua potuimus orationis

breuitate ac luce demõſtrauimus: nõ alienum quoque eſſe videtur in præſentia de eorũdem moribus inſtitutíſque pauca dicere. Sic enim fiet, vt deinde à nobis pauciora deſyderentur, qui idipſum quidẽ quod inſtitueramus, plenius opinione fecerimus: útque iis cum aliqua etiam voluptate ſatiſfiat, qui haud ſatis ipſo originis atque imperii Turcarum libello cõtenti, priuatam quoque & publicam eorum vitæ conſuetudinẽ noſſe cupiant. Vt verò iam ad rem aggrediamur, & ab eo quod cõmunis ſocietatis conciliandǽque hominum inter ſe amicitiæ longe primum ſeminarium eſt, incipiamus, Turcis non vnam eſſe linguam conſtat. Nã & ſua, hoc eſt Turcica eos lingua vti, & Arabicum ſermonem, atque adeò Sclauonicum ac Græcum ſæpiuſcule vſurpare palàm eſt. Turcicæ voces primum ſibi locum vendicant, vt quæ ipſis cum hominibus Turcis natæ vltro in os veniãt, & in effundenda barbarie aptiores accõmodatioréſque ſint. Earum idcircò vſus Imperatori, totíque eius cohorti perfamiliaris. Sed eadem penè gloria eſt Arabicis, quas Turci à pueris ediſcere ſolent cum primum ſua religione imbuũtur: legem enim Arabicè conſcriptam habent, & in omnibus publicis priuatíſque rebus, Arabicis literis vtũ

tur. Hominibus vitæ quietæ,vt Conſtantinopolitanis ciuibus, & totius Græciæ ciuitatibus Græcè loqui & ſcribere,gentile genuinúmque eſt. Sed latiſſimè omniũ patet ſermo Sclauonicus,qui quòd multus in ore ſit omnibus Ianizaris, ea de cauſa vnicum hunc ſonat vniuerſa propemodum militia. Cúmque hi ferè in caſtris degant, tecti caſtrenſi tentorio munitioris expertes,parum tamen cæteris cedunt habitandi fœlicitate. Nã vniuerſi humillimè habitãt, & exceptis ſolis principum domibus, balineis ac delubris,quorũ ſtructuram, quòd lapidea ſit, paulò excellentiorem putant: aut ligneum eſt,aut terreum eorũ ædificium.Nec deſunt qui rebus quietis in æſtiua, ſpretis ſuis domibus,ſponte diſcedant, quíque in Nomadum morem certis ſedibus deſtituti,& ſoli pecoris curæ adnati,aſſiduè vagẽtur, ac in omnẽ greges ſuos regionem, vti temporũ locorúmque fert natura,circũducãt. Cæterùm omnes cuiuſcunque ſunt ſtatus conditioníſque,ſumpturi cibum,aut vrinam reddituri, aut naturã exoneraturi,aut aliud facturi quidpiam,humi ſedẽt:decorè tamen,nempe indumẽtis ad hoc affabrè comparatis & compoſitis. Etenim ad celandam, ſiqua inſit,deformitatem,talaribus veſtibus & laxis tã fœminæ quàm viri induũ-

tur. Nec profectò vllum hominũ genus noſſe eſt magis verecundum, magíſque munditiæ ſtudioſum: quippe qui ne pullos gallinaceos quidem, aut canes in ſuas cœnationes admittant. Quòd ſiquid ab his fortè animantibus vel ſupremis labris delibatum ſit, id protinus tanquam pabulum venenatum abiiciunt. Ab omni porro morticino abſtinent, quòd id putidum ſit: & vino, quòd omnium turpitudinũ irritamentum:& ſue,quòd eo animali nullum ſit immũdius,ſuilláque carne veſcentem contaminatum iri credunt. Quòd ſi pullum ſibi aut animal aliud quodpiam in epulis apponere ſtatuant, id prius ſex aut ſeptem dies penes ſe vinctum tenent,& puriore interea cibario ſaginandum curãt: menſæ poſtea etiam ægrè apponitur. Quæ quidem menſa vt plurimum e glabro corio eſt:niſi fortè ceruinũ ſit. nam tum hirſutum eſſe, nec vlla ex parte depilatum, religioſum non eſt. Adde quòd poſt verecundantis naturæ opus videri à quopiam, aut cuiquam loqui nefas putant. Neque ideo prius in publicũ exeunt, quàm omni ex parte lauerint: eóque nomine balneas reperire eſt oppidatim perquã communeis, ad quas is, quẽ Tſchmunx vocãt, luſtrandus ſecedat. Neque eſt qui domum, aut ſacrarium, aut locum, vbi

ſeſſurus ſit,non depoſitis calceis ingrediatur. Nam apud eos calceatum ſedere flagitiũ eſt. Vtque res commodius lepidiúſque fiat,ſcandularum,quibus Batinag nomẽ eſt,vſum fœminæ præſertim nouerũt: & vulgò locum vbi cõſidetur, laneis ſcyrpeíſve tegetibus, vel tabulis conſertis,ad coercenda ſoli humidi vitia præparant. Lege vnicuique viro licet duodecim legitimas vxores habere,& ancillas quotquot libuerit. Ex quibus cum liberos ſuſceperit,licet & eadem lege vernulis tanquam liberis hæreditatem inire. Id in cauſa eſt quare potentiores, & quicunque per fortunas poſſunt, oppidatim ſingulas vxores habeant,& ancillas & liberos. Pauci autem duas eadem in domo vxores alunt, ad iurgia potiſſimum deuitanda. Sed & viris liberum eſt coniugum repudiũ. Vnde vinculum matrimonii,quod ipſi Kebin vocant,in poteſtate viri non vxoris eſſe prædicant. Quod tametſi ſoluere is poteſt ex animi ſententia, ſolius tamen authoritate ſacerdotis necti conſueuit:ídque ad generãdam tantum ſobolem,non autem ad libidinem. Libido quàm ſit in fœminis rara, pudor earum ſatis docet: vtpote quæ ſimpliciſſimo habitu mitras capitibus imponant, tum vela ſuperingerant:eo tantum conſilio,vt mitra velo di-

ligenter decentérque inuoluta, verſatilis eius extremitas in dextrum propendeat: vt ſi domum exire, aut domi viro videri contingat, (nam mulierem vxorem ore aperto in virorũ conſpectum venire, & domi aut foris patere, item forum adire, emere, vendere, & turpe & flagitioſum eſt) eueſtigiò os obducãt, & illud dẽptis oculis virili conſpectui ſubripiant. Locum idcirco in delubris lõgè à viris ſeiunctũ, atque ita vndique obſeptum habent, vt nemo quiſpiam introſpicere poſſit. Nec eò fœminæ omnes indiſcriminatim, ſed optimatum ſolũ modo vxores conueniunt: neque aliàs vnquã niſi ſacro & ſolenni apud eos ſexto die, qui à planeta Veneris nomen habet, ídque orationis tantùm meridianæ tempore. Cæterum fœminam equo inſidere mõſtrum eſt, & virum publicè cum vxore colloqui, aut priuatim cum eadem laſciuire ridiculum. Sed ad tantam virorũ ſeueritatem accedunt Eunuchi, quos domi viri principes abeuntes, in vxorum cuſtodiam relinquunt. Qui virilis ſexus ex talibus matrimoniis naſcũtur, ii vel ad Imperatorem deduci, vt eius beneficio edoceãtur, vel à parẽtibus erudiri ſolẽt. Qui ad Imperatorẽ deducũtur (id autẽ ex more fit: nã quinto quoque anno ipſe paulo minores quàm viginti anno-

rum iuuenes, libertinorũ præſertim filios, toto ſuo imperio conſcribit) eos velut Aulæ deſtinatos, alios aliis principibus educandos, & arma, aut artes edocẽdos partitur. Hoc idem de paris ætatis venalibus (quos habet innumeros, quippe cũ ei præda omnis decumana ſit, tum præcipuè captiuorum, quorum ſuis pro decumis, quàm maximum poteſt numerum venalitiis imperat) facere conſueuit. Quos omneis, vt annum vigeſimum attigerunt, eos ad ſeſe reuocat, & in numerum Ianizarorum adſcribit, adſcriptíſque æra conſtituit. Quum autem huic genti ſcalpere aut pingere impiũ ſit, nemo omniũ ſpretis iis artibus, duritiæ ac labori non ſtudet, & vitã in venationibus ac ſtudiis rei militaris collocat. Itaq; ſiquando in vllam regni ſui partem bellum ſenſerit imminere, Imperator de habendis toto ſuo imperio delectibus nõ magnoperè laborat. Etenim datis ad prouinciarum vrbiúmque præfectos literis, quibus & neceſſarius militum numerus comprehẽdatur, & locus ac dies qua ſiſti Imperatori oporteat deſignetur, ſinguli pro ſe publico præconio mandata faciũt, tantũdémque militum euocant, quantum Imperatori ſatis eſt. Cũ quibus vniuerſis ipſi præfecti, ſuis quiſque cum oppidanis ac prouincialibus, condi-

ĉto die & præſcripto loco ſiſtuntur. Quòd ſi qui accerſiti ſunt, ceſſatores ad diem non veniant, eorum confeſtim impenſa, quaterni aut quini ſubſtituuntur, qui cum in exercitum coalluere, Eſchetihori nominãtur. Delectus qui à principe habẽtur, equitum ſunt ac peditum. vtrorunque plura ſunt genera. Nam, vt hos primùm expediã, prætoria cohors fortiſſimorum peditum eſt, qui eorum lingua Ianizari dici ſolent. Hi initio quidem pauci fuere, ſed nunc ad quadraginta milia excreuerunt. Imperatorem, Aga duce (ita enim eum qui eiuſmodi ordini præeſt appellant) perpetuò circũeunt. In quibus ſagittarii ſunt ad quinque vel ſex milia: qui quòd ſiniſtrorſum arcus ſuos intendunt ac remittũt, Czolaclar, hoc eſt ſiniſtri populariter dicũtur. Sunt in iis duceni cæteris proceriores, & militari diſciplina magis clari, qui ab equitante principe ne latũ quidem pedem diſcedunt. iis Solachi nomen eſt. Omnes autẽ Ianizari ab aliis peditibus amictu breuiore & mitris niueis acuminatis diſtinguuntur: item armis, quæ ſcutum ſunt & enſis, quẽ Cymitharram vocãt, & arcus: denique officio: illi enim caſtra muniunt, atque oppugnationes moliuntur. Alterum genus eſt peditum, quos ſingulæ prouinciæ ac ciuitates, mandato Im-

peratoris ſuis ſumptibus, nempe collata in ſingulos menſtrua ſtipe, ad bella mittunt: Aſapi nominantur: & quadraginta milium, & paulo plurium eorũ eſt exercitus. A Ianizaris & habitu & officio diſcrepant. Mitris ſiquidem rubris, enſe & ſcuto, & lõgiori haſta inſtruũtur: quorũ quidem eſt hoſtileis equos incaleſcẽte prælio cõfigere. Sũt & alii qui ſua ſponte bellum ineunt, lixæ vnà cum calonibus, fabri lignarii, & qui pugnãtibus neceſſaria miniſtrãt, vias aperiunt, abrupta loca adæquant, pontes faciunt, aggeres cumulant, omnia quæ expugnationibus accommoda ſunt, diligenter curant. Atque hæc quidem ſunt Turcicorum peditũ genera. Equitum verò quidam Spachi oglani, vel vnico vocabulo Spahiglani dicũtur. Hi autẽ omniũ ſunt ſelectiſſimi, & partim equitibus præfici ſolent, partim etiã peditibus. In his vis omnis eſt Turcicæ militiæ: legationes obeunt, & Sangiachatibus, hoc eſt prouincialibus præfecturis, atque id genus muneribus fungũtur. Hi denique filias ſororéſve Imperatoris vxores ducũt, tanquã cæteris omnibus clariores, ac de Principe benemeriti. Capite quoq; vt alii mitrato ſunt, & aureis ſericíſve indumentis verſicoloribus vtuntur. Hi numero mille, quorum eſt exeuntem vrbe prin-

cipem dextra comitari. Læuam verò mille alii equites cingũt, Solaſtri ſiue Soluphtari appellati: quorũ eadem omnino eſt cũ Spahiglanis & vitæ, & nobilitatis, & veſtium, atque armorũ ratio. Iis adhærent alii quoque mille equites Vluſagi, cõflati partim ex Ianizaris egregio aliquo facinore nobilitatis, partim etiam ex ſeruis de Baſſa aut Belerbeio pugna aliqua benemeritis, vt qui fidelem iis promptámque operam periculo imminente præſtiterint. Poſt hos Charippici, pari numero & cõditione, niſi quòd hi leui ſunt armatura. Ex his equitum peditúmque generibus porta Principis conſtat. Sed alii ſunt equitum ordines ſub Belerbeiis, Subaſii ac Timoriotes, ſeu Thimarcini. Ii ſunt, qui pro numero villarum, aut locorũ quæ Turcæ Principis mandato poſſident, ab iis agente id conſuetudine aluntur, ac trium Aſprorum milium ſtipẽdium in ſingulos annos capiunt. Alii ſunt Mozellini, lecti ab iis quibus olim Turcarum Imperatores acquiſitos bello agros diuiſerunt. Sũt & Alcanzi, ſiue vt quibuſdã placet, Aconizii, hoc eſt fatales, ſeu Fortunæ milites, ad triginta ferè milia. Militant nullo ſtipendio, ſed vnis ſemper aut binis caſtris reliquas copias antecedentes excurrunt prædabundi, & quintam prædæ partẽ

ad Imperatorem manubiarum nomine deferunt. Omnes autem eiuſmodi copiæ in duos exercitus diuiduntur, Europeum atque Aſiaticum. His præſunt Belerbeii, hoc eſt præfecti præfectorum, ſeu principum principes. Qui quidem numero duo ſunt, quorum hic Aſiæ præeſt, ille Europæ. Alter legatus Imperatoris in Anatolia, Cutheiæ, quæ vrbs Galatiæ eſt, ſedẽ habet: alter in Rhomania, Sophiæ, quæ in Seruia eſt, habitat. Vterque plures ſub ſe Sangiachatus tenet, & Sãgiachis, hoc eſt prouinciarũ præfectis, qui ad eum magiſtratum facto aliquo eximio aſſumũtur, mandata dat. Sãgiachi verò Subaſiis, de quibus ſuprà, quod lubet, præcipiunt. Baſſarũ Viſirorum aliæ ſunt partes. nam Imperatori conſilia ſuggerunt, & cũ iis ipſe de negotiis belli ac pacis agere conſueuit. Plures tribus aut quatuor eſſe non ſolent, & bellum quoque ii aliquando moliuntur. Huic militiæ nullus eſt vexillorũ vſus. Verùm ipſi duces atque præfecti caſtrorum, quos Zumbaſthos vocãt, lanceam proferũt in ſummo appẽſos certi coloris pilos habẽtem: quod ſignum, qui ſub eorum præfectura ſunt, perpetuò ſequuntur. Siquando vel coeundum ſit, vel diſcedendum, vel in aciem prodeundum, tympano ac fiſtula copiæ conuocantur, con-

citantúrque. Alioqui ſilentii Turcæ adeò ſunt ſtudioſi, vt nemo omniū niſi in caſtris armetur, & captiuos noctu elabi facilè atque effugere patiantur, ne quē præter morem tumultum in perſequendis rapiendíſve fugitiuis excitent. Qui præfectis caſtrorum ſubſunt Centuriones, Tſcheribaſchi vocantur, ſinguli centenis Czingheris, hoc eſt cētum equitibus aut peditibus præſunt. Nemo eſt omnium qui nō ſe quaſi bello natum vita ac factis comprobet. Eáque de cauſa, quando nomina referunt in albū, ſiqui domi relicti ſint, maximam ſibi factam eſſe iniuriam putant. tantus eſt militiæ honos. Nulla eſt concio, nullus hominū conſeſſus, nulla cōuiuia, in quibus non pro iis qui militant, preces dicantur: multò autē religioſius pro iis deos ſollicitant, qui pro ſalute cōmuni mortē oppetiuerūt. Fœlices itaq; apud eos, qui foris inter haſtas ſagittáſque hoſtiū, nō domi inter fœminarum lachrymas occubuere. Nulla iis acceptior præda captiuis eſt. nimirum in ea ſunt opinione, neminem qui ſeruū poſſideat, vlla vnquam inopia laboraturum. Eáque de cauſa, bello captos ſumma diligentia conſeruant, non humanitatis quidē qua moueantur; ſed vtilitatis tantum gratia, ſiquam ſibi ex ſeruis factis haud mediocrem

fore proſpiciunt. Nimirum iſti nationi ſeruos habere more veteri, vēdere, & emere perquàm familiare eſt. Atque eius commercii nomine, oppidatim deſignantur venalitii magnis cum priuilegiis, qui in eam tantum curam incumbunt, vt eiuſmodi hominum copiam comparent, venūdent, cōmutent, pignerentur, prout cuiuſque libido eſt atque vſus, nullo interim fortunarum ſuarū publicíve boni detrimēto. In eam quoque rem paſſim fora ſunt conſtituta, in quæ venales deducti, nudi licitatoribus oſtenduntur. Quorum tam virilis ſexus quàm fœminini membra, etiam pudenda, cōtrectare emptoribus licet: hinc ſcilicet vt præſentiant, iuuenéſne ſint an affecta iā ætate, virgines an corrupti, ſani an valetudinarii. Quòd ſi empti diffugiant, onus ſeruitutis duplo maius quàm antea, receptis imponitur. Tum ſi ſecūdò peccent, virgis aut ſecuri eos cædere, aut cibo ac potu interdicere ad mortem pœna eſt. Maior iis cautio, qui pro retinēdis ſeruis ſpem libertatis aliquam proponunt. Quam ſemel polliciti, dubium non eſt quin præſtent. nam tāta eſt iſtis hominibus dictorum conſtantia, tāta etiam de fide ſuorum ſecuritas, vt in conuentis nulla vnquā ſyngrapha, nulla obſignatione, nullo chirographo vtantur: ſed ſolo pro-

mittentis verbo,vel ipſa nominis eius qui paciſcitur auditione ſtent omnia. Ea autem lege ſerui à dominis manumittũtur,ne ad ſuos manumiſſi, aut ad alios exeant, ſed in Turcæ ditione perpetuò morẽtur. Quod factum puto, cum ob maiorem cliẽtelam, tum ob religionis Mahũmedeæ incrementũ. Cuius quàm ſeueri obſeruatores ſint,& quid ſibi nobíſque futurum credant, iam nunc dicam. Hoc vulgò ad populum cõcionantur,fuiſſe olim nobilem prophetã Miſſah, hoc eſt Moſem, qui primus diuinitus legem tulit: & librum Tefrit, quem Græci Pentateuchũ appellant, condidit. Quo quidem diuino beneficio, ſeruatũ fuiſſe prædicant omnem eius tempeſtatis hominẽ. Verùm ſacrilegus hominũ furor, cum eiuſmodi legem antiquaſſet, in tanti expiationem flagitii, deſignatum aſſeuerant propheten alterum Daiit,hoc eſt Dauid, qui pariter librum ſcripſit Czabur,hoc eſt Pſalterium,& legem ſimilis prærogatiuæ impoſuit. Sed eius ſanctione humano ſcelere flexu ætatis labefactata, tertius ſucceſſit prophetes Ieſſe, id eſt IESVS CHRISTVS, cum lege ſupernè accepta, & libro Vigilis,hoc eſt cum Euangelio, in communem omnium ſalutem. Atqui diſſipata abrogatáque eius lege, denuò miſertum eſt ho-

minũ, & legatus huc miſſus Mahũmedes propheta quartus,pari cũ ſuperioribus priuilegio, nempe qui quartam legem cũ libro Alcorano cõſtituit. Qua,perfidia humana perrupta,aliũ quoque vẽturũ exiſtimãt. Prima Mahummedeæ legis præcepta ſunt, omnẽ vtriuſque ſexus hominem nubili ætate matrimonium cõtrahere oportere, & ſingulos quinquies orare quotidie, deſignatis ad hoc quinque temporũ differẽtiis. Orationis primæ ſol oriens eos admonet . Ea fit valde ſuperſtitioſè, nempe per quatuor Erket, & duo Czalamat.Erket vocãt geminatam corporis inclinationem cum totidem proſtrationibus.Czalamat verò ipſa eſt tacita oratio, quam fundit ſupplex ſedendo poſt ſingula Erket,cum ſalutatione dextra læuáque, & pacis impreſſione,quã deſignat ambabus manibus os obducentibus . Altera ſub meridiem celebratur per decẽ Erket & quinque Czalamat. Tertia declinãte iam ſole, per octo Erket & quatuor Czalamat. Quarta ſub occaſum ſolis, per quinque Erket & quatuor Czalamat. A cœna vltima,ea ſerò fit,per quindecim Erket & octo Czalamat. Prima,lingua eorum Dangnanias dicitur, ſecunda Orlenanias , tertia Kindinanias , quarta Achſamnanias, quinta Laczinanias. Eas orationes lege

coguntur ſinguli cum tribuli ſuo,in Meſkita, hoc eſt fano cõmuni facere, niſi legitimè impediantur. Cum prohibet negotiũ,vbiuis locorum orare licet. Et eandem tempus orandi veniam habet , vt ſcilicet hora intempeſtiua ſuppleri poſſit,quod legitima fuerat intermiſſum. Religioſius orant Veneris die,apud illos reliquis celebriore. Sunt tamẽ profeſti omnes dies, nec ab opere vllo abſtinetur. In ſingulis ciuitatibus fanum aliquod princeps eſt, quod ipſi Euemeſgit vocant: quò dicto die vniuerſi conueniunt:ipſe quoque Imperator vnà cum aliis cum adeſt,& viri cæteri principes.Oratur meridie,ac ſtatim orationem ſequitur publica quædam cõcio,largitioníſque imperatoriæ liberalitas. Cenſores habent qui neglectæ orationis inſimulatos pluribus ſuppliciis afficiãt. eos enim per oppidum trahũt, appenſa collo tabella & caudis vulpinis,ad hæc pecunia mulctant . Id autem præcipuè fieri ſolet , neglecta verno ieiunio oratione . Lauari triplici modo ſolent antequam orent. Aut enim aqua integrum corpus perfundũt, & quicquid in eo pilorum eſt, excepta in viris barba , & coma in fœminis,corradunt. Præſecant etiam pedũ ac manuum vngues diligentiſſimè, & ea fortaſſe ratione circunciduntur. Hæc autem lotio eſt

poſt quancunque maculæ contractionem neceſſaria, & dicitur ab illis Czoagermeg. Aut ſecretiore loco pudenda & podicem abluunt, ſítque cum opus aliquod naturæ fecerũt. vocatur ea lotio Tachriat. Aut quinque ſenſus aqua purgant,manus ad cubitũ vſque,os, nares,aures,pedes,crura & tibias,eo quo dictum eſt ordine.Et eã lotionis formam Auptas ſiue Abdas dicunt. Hanc autem facere vbique licitũ eſt:nec tamen neceſſe eſt vt omnem orationẽ præcedat,niſi id labes aliqua vitiati corporis efflagitet. Verùm ſi à prima oratione ab omni vitio abſtinetur, eadem die nulla repetenda lotio eſt.Luna annum metiuntur.Et vt lunam vnam pro menſe, ſic duodecim lunas pro anno numerant.Sed per lunam vnã quotannis ieiunio perfunguntur. Atque interdiu quidem,ab omni cibo & potu ſibi temperant, noctu verò perbaccari laudabile eſt.Abſoluto ieiuniorum tempore,ſtatam feriam, hoc eſt Paſcha vnum in memoriam illius arietis, qui inopinanti Abrahamo in victimam loco filii obiectus eſt:noctis porrò eius qua Alcoranum cælo ad ſe miſſum prædicant, celebrare conſueuerunt, ſepulchris mortuorum inuiſendis, fundendis ad ea orationibus,cõſumendis ibidem cibis quotquot ſecum attulerint.Mutuis

demũ datis oſculis in hæc verba prorumpũt, Baaram Glutioczong, hoc eſt, ſit tibi hoc Paſcha fauſtũ ac fœlix. Iterũ ſexageſimo poſtea die pari omnino ſuperſtitione feriantur. Eius alterius feriæ cauſa eſt annuus peregrinorum aduentus in locum qui ab aliis Mecca, ab eis Mekite dicitur, vbi ſepultum ferunt Mahummedem, trans Ieroſolymam ſexagenorũ dierũ itinere. Quò perueniri nequit, niſi camelis in id à Sultano ad tranſmittẽdas arenas diſpoſitis. Qui hoc iter peregerunt, vocãtur vulgo Hatſihilaï, & multis præmiis exornantur. Etenim honorificè ab omnibus excipi, ac in teſtimoniis dicendis trium teſtiũ loco haberi ſolẽt. Haud ſecus pro iis atque pro victoribus oratur, & eorũ cauſa conſtituta ſunt duo xenodochiorum genera. Vnum cui nomen eſt Zeuuennezerei, ædificium ingens in ſolitudinibus, quò ipſi viatores receptentur. Alterum in oppidis eſt Hymarath, magna templi moles ab regibus poſita, & multis feracibúſque prædiis dotata, ad quotidie cibo recreandos quicũque aduenerint, peregrinos præcipuè ac literarum ſtudioſos. Quibus refectis, mos eſt animæ ædificatoris bene precari, & interim reliquum in commune diſtribuere: fítque hoc prandii & cœnæ tempore. Sunt & frequentia

Turcis gymnaſia, in quibus placita regia, atq; edicta quæ pro regno adminiſtrãdo ſunt, edocentur. Qui ea didicerunt, duplici gradu magiſtratibus præfici cõſueuere. Magiſtratus infe riores Munetſchim, ſuperiores Muderis dicti. Qui diſciplinam minus tenent, Tauſmani appellantur: quibus quidem Alcoranum, ac ceremonias quæ ad cultum legis pertinent didiciſſe ſatis eſt. Ii ſacerdotes ſunt, qui à vulgo nihil differunt. Dant nimirum ipſi operã vxoribus, liberis, familiæ, negotiationi, vſuræ, venationi. Plurimi ſunt Turcarũ qui vota ſuſcipiunt. Quidam auſteram vitam vouent: & hi omni tempore nudi, celatis tantum pudendis incedunt. Alii victus abſtinentiam: qui rariſſimè cibo ac potu fruuntur. Alii paupertatem ſequuntur ex voto: his in diẽ viuere ſatis eſt. Alii perpetuum ſilentium ſeruant: hi nomine mutorum Czamutlar vocantur. Seorſum alii à populo ducunt dies. Quibuſdam nemora & ſolitudines placent. Aliis hoſpites in ſuas domos, quæ Tekie dicuntur, oppidatim excipere religioſum. Quidam mendicitate cõtinua victitant. Alii in oppida gelidam recentémque aquam important, petentibus nulla mercede impartiũtur. Quòd ſiquid gratuitò offeratur, haud recuſant. Alii ad ſanctuaria inhabitant

tanquam vigiles, & voluntariis populi donis reficiuntur. Quidam ſunt quibus Nefles Ogli nomẽ eſt. Eos rumor eſt ſine virili ſemine cõceptos ac natos. Sacerdotes feriari ſæpius ſolent, nunc vt vota populi reddant, nũc maiorũ memoriam vt renouent, aliquando communi neceſſitate adducti, ad imbres impetrãdos, aut ſerenitatem aeris precibus obtinendã. Ad has ferias conuenit omnis vicinia, & epulatur. Tũ muſicus ſumpto incuſſóque tympano modulari incipit. Cæteri ſequuti ſingillatim choreas ducere. Feria illis Machia dicitur, & ludus Czamach, qui fit ſaltatione & tripudio, & decora atque ad motus accõmodata membrorum omnium agitatione. Ad hæc ſub finem circulari motu, & velociſſima totius corporis reuolutione: in quo, vis ipſa ludi conſiſtit. Vbi verò ludum ſinguli luſerunt, tũ vniuerſi coire, & promiſcuè colludere: quibuſdam interim precum vocibus editis, pro ſalute eorum qui vota hæc nuncupauerũt, ſeu liberales domos ac viatica ſunt impartiti. Vtũtur & cantionibus rhythmicis: ídq; viciſſim efficiũt, vt ſcilicet quod vnus dixerit, alii repetãt. Habẽt etiã quos à morte diuos factos putent. Quorum omnium facilè princeps eſt Sedichaſi, quẽ victorem fas eſt interpretari. Sepulchrum eius

Ottomanni ac Caramãni finibus intermediũ eſt,numénque inuocari ſolet omni bellica expeditione. TumHarſchi petteſch,peregrinationis ſubſidium, peregrinis in honore eſt. Tertio loco eſt Aſkic paſſa, id eſt patronus amoris, ſumpto ab amore nomine. coniugio præeſt,partus difficultati, habendæ etiã prolis deſyderio, viri ac fœminæ ſedãdæ diſcordiæ. Van paſſa diſſidẽtes animos lenit.Sehech paſſa perturbatis & triſtibus ſolatio eſt. Denique alii ſunt, Gotuelmirtſchin,& Bartſchin paſſa, qui ambo pecoris cuſtodiæ præſunt,atque cõſeruationi. Et Chiridelles,qui neceſſitate affectis viatoribus opitulatur. Apparet is, vt rumor eſt, viatori ſimillimus, equo glauco inequitãs: inuocatus citiſſimè adeſt.Quòd ſi nomen ignoretur,ad Dei implorationem etiam præſto eſt. Sacerdotum quatuor ſunt genera. Quidam velut gubernacula tenent populi,ſacríſq; dignitatibus præſunt, ſacrificia publica ac priuata procurant,religiones interpretãtur. Inſerunt opinionem, neminem vnquam niſi Mahũmedis lege ſeruatum iri. Alii ſunt quos vulgò Derniſcher vocant : hi autumant legẽ nihil prodeſſe,ſed gratiam Dei tãtum,qua neceſſe ſit omnẽ hominem ſeruari,quæ ſine lege & merito ſatis ad ſalutem multa eſt. Eam ipſi

Rachmatallach dicũt. Tertium genus eſt eorum qui Czofilar, id eſt contemplantes appellantur. his perſuaſum eſt vnũquenque debere merito ſeruari: meritum ad ſalutem ſatis eſſe, etiam ſine gratia aut lege. hanc ipſi opinionẽ Perekctallech vocant. Poſtremum genus eſt eorum qui Horiſe appellantur, id eſt factioſi. Hi docent vnumquenque lege quam teneat ſeruatũ iri, & vnicuique genti ſeu nationi legem latam eſſe à Deo qua cælum mereri debeat: & æqualiter omneis leges vtiles eſſe iis qui eas ſeuerè, diligẽter, & inuiolatè obſeruarint, nec vllam alteri eſſe præferendã. Animaduerti in hos ſolet acerbiſſimè, vt in factioſos omniũ perditiſſimos. comprehenſi incendio tolluntur. Turcæ furtum in primis acerbè puniunt, homicidium ſupplicio graui expiant, in cætera negligentius animaduertunt. Commẽtantur fabulantúrque multa de Antichriſto, quem Tetſchel vocãt. Ad vltimum tamen Mahũmedem ſuũ vniuerſos, cuiuſcũque ſint vel ſectæ, vel religionis, poſt diem diuini iudicii, ab inferis reuocaturũ arbitrantur.

De Tammerlanis

PARTHI REBVS GESTIS.

TAMMERLANES Parthus natione, genere obſcurus, in gladiatorium ludũ ab ineunte pubertate à parẽtibus miſſus, armis egregiè tractãdis ea vigilantia incubuit, vt pauculo etiam tempore cæteris longè ſuperatis, cognitu difficile reliquerit vtro magis, corporíſne viribus, an dexteritate vſu comparata, aut etiã aſtu atque feriendi induſtria valeret. Ea exercitatio ſtrenuo adoleſcenti tantam diſciplinæ militaris opinionem, famam nominis ac gratiam apud omneis armorũ ſtudioſos peperit, vt infinita propè hominũ omnis ætatis multitudo, ad illum tanquam ad conſummatiſſimum gladiatoriæ artis præceptorem, cum paſcẽdorum oculorum, tum præcipuè imitationis cauſa conflueret. Quorum cõciliatis animis, & eorũ præſertim qui militiam colebant:

haud multis interiectis annis effectum eſt, vt ipſe potẽtiſſimi equitum ac peditũm vltro ſequentium exercitus dux maneret. Sed accidit per id tempus, vt regnũ Parthorum à Sarracenis occupatũ, longa ſeruitutis patientia langueſceret: cunctis quidem ægreferentibus, talibus ſe dominis obnoxios eſſe, ſed tamẽ nullo iis malis verberum metu, aut vinculorum, aut mortis, aduerſum ire audẽt. Tãmerlanes hac morum indignitate, necnon pietate erga patriam commotus, (erat hic quidem titulus conſcribẽdi agminis, re autem vera apprehẽdẽdæ tyrãnidis accẽdebatur occulta libidine) cœpit paulatim nouis editis virtutibus ac liberalitate, prout facultates erãt, numerũ ſuorum adaugere. Qua ratione, cũ vires ſuas ad Barbaros exigendos, recuperandúmque regnũ ſatis magnas eſſe arbitraretur: repente Sarracenos inopinãtes aggreſſus, exterminatis illis, dominiũ Parthorum in ſe tranſtulit. Hac fortunæ beneficẽtia cum nihilo quidem ſegnior, ſed alioqui multò ambitioſior euaſiſſet, bellũ inferre finitimis inſtituit. Nec inſtitutum res morata: quippe facto in nihil tale ſuſpicantes impetu, eos nullo propè negotio edomuit. Ex talibus victoriis cum ſemper aliquid nouarum virium ad priſtinum robur accederet, & ideo

potẽtior ipſe ad populum proximum iis quos ſubiugarat perueniret, annis admodum paucis Aſiaticos, Scythas, Iberiam, Albaniã, Perſas, Aſſyrios, Medos, in ſuam poteſtatem redegit. Poſtremò ſubacta Meſopotamia, atq; Armenia maiore ſuperata, traiecto etiã Euphrate amne, Anno à CHRISTO nato circiter milleſimo trecenteſimo nonageſimo, Caroli ſexti Francorum regis decimo, cum quadringentis equitum millibus & ſexcentis peditum conſcripta paſſim multitudine, in Aſiam minorem terribilis irrumpit. De cuius irruptione certior factus Baiazethes, rex eius regionis, origine Turcus, vt Parthum à ſuo regno arceret, in tempore cum paratiſſimis copiis obuiã illi ad terminos vſque Armeniæ proceſſit. Nec terrori aut auocamẽto fuit, quòd ſe hoſte ſuo numero militum multò eſſe inferiorem intelligeret: ſed animoſiorem eũ reddebat eximia in opprimendis inimicis Turcarum virtus ac induſtria, multis iandudum certaminibus explorata, & innumeros à paucioribus aliquãdo fuſos fugatóſque meminerat: atque adeò fortunam eſſe bellorum deam ac dominam, quæ infirmiori frequẽter potentiorẽ ſubiicit. Quare hoſtem nihil veritus, cũ nuſquam prius ſibi quieſcendum eſſe crederet, quàm in eum mi-

litem ſuum impuliſſet, breui ad Stellam mõtem, qui in Ciliciæ Bithyniǽque confinio eſt, peruenit:& ibidẽ vbi olim Mithridates & Põpeius ſigna contulerant, aciem ſuam Partho oppoſuit. Collocatis ex aduerſo Imperatoribus, Tammerlanes extẽplò, vt erat acer, ſuos pugnam capeſſere iubet. Incitat & ſuos Baiazethes,& hortatur vt alacriter dimicent. conclamatur vtrinque. cõcurritur animis infenſiſſimis. Tracto in maiorem partẽ diei prælio, cadentibus aſſiduè ex vtriſque quamplurimis, & cæſis penè infinitis, ea nihilominus ſæuitia ac conſtantia pugnabatur, vt neutro principũ cedente alteri, quo inclinaret victoria, iudicatu foret difficile. Ad extremum Turci reſiſtẽdi laſſitudine deficientes, & cæde plurimum diminuti, cum duros Parthorum impetus ſuſtinere amplius nõ poſſent, nouis continuò Parthis in feſſorum locum ex abũdantiſſimo adhuc numero ſuccedentibus, nec haberent ipſi vnde ſimile efficerent, dabant operam primò, vt minori vitæ periculo ſeruatis ordinibus pugnæ ſe ſubtraherẽt. Sed Tammerlanes deprehenſa tergiuerſatione, eueſtigiò turmas emittit, eo furore ac violentia ſubſequẽtes, vt rupti ac diſſipati ducentis penè millibus cæſis, conceſſa hoſtibus victoria, Turci fugam caperent.

At Baiazethes munia nũc ſtrenui Imperatoris, nũc generoſi militis obeundo, vt qui nihil non aduerſante fortuna tentãdum putaret, & iam mortem, vt ſuam vlciſceretur, non victoriam quæreret, laboraret: cædendo ſternendóque omnia, equo ad vltimũ præcipitatus capitur, & viuus ad Tammerlanem pertrahitur. Qui quidem ſtatim captiuũ in vincula principem coniici imperat: catenatum demum, dilapſus in Aſiam, iis quibus dudum imperabat deuictis gẽtibus ludibrio exhibet, facinus ſpectaculo indignũ, & Tammerlane, ſi hominis meminiſſet. Sed multò indignius eſt quod de eo in eiuſdem immanitatis continuatione traditur. Enimuerò ferũt Baiazethem eo quo ſupra habitu, ex mãdato victoris quoties epulabatur ipſe, infra menſam quaſi canem ſubligatum cibari conſueuiſſe. Et in equum aſcenſuro, pronum, ac ad pedes procũbentẽ, ſcamni loco fuiſſe. Quod feritatis exemplũ, captiuus reliquum vitæ pertulit. Tammerlanes porrò ſubiugata, direptáque ad Nilum Aſia, & expugnatis Smyrna, Antiochia, Sebaſtia, Tripoli, Damaſco, atque aliis plæriſque ciuitatibus, cõfectis ad vnũ habitatoribus, eas populatus eſt, & populatas ſolo æquauit. Inuaſit deinde in AEgyptũ, ac fuſis ſæpius Sultani copiis, ipſum

in fugam verſum vltra Peluſium coegit. Quo ad perſequendum fugientem cũ tranſmittere inſtituiſſet: reuocatur annonæ inopia, & per ſolitudines arenoſáque loca paſcendi innumeri exercitus difficultate. Omnibus magnæ admirationi fuit ordo eius ac militaris diſciplina: quippe ea illum prudentia ſuis præfuiſſe affirmant, vt vbivbi caſtra poſuiſſet, ibi nihil non omnis artificii generis eſſet reperire, haud ſecus quàm in oppido quouis munitiſſimo. Nã in caſtra metando deſignabat ſingulis, prout cuiuſque ars erat, certa loca, è quibus, tãquam è penu, capi omnia poterãt. Ideóque affluebãt illic res ſemper, commodãte ad id Imperatoris aſſidua ſeueritate: qui nihil perperam fieri, neminem violari, à nullo aliquid præter voluntatem, ne minimum quidem olus auferri impunè permittebat. Eóque conſilio efficiebatur, vt vniuerſa vicinia non minori in hæc caſtra ſecuritate, quàm in celebres nundinas merces ſuas eueheret & exponeret. Eadẽ Tãmerlanis virtus eò temperantiæ populum illũ infinitum adduxit, vt inter tot capita nulla omnino ſeditio naſceretur, quaſi omnia in vno Imperatoris capite eſſent comprehenſa. Quid quòd tot ſuſceptis expeditionibus, tot cõmiſſis præliis, tẽtata toties fortuna victor ſemper

extitit? Grata in primis ea illi conſilia fuere, quorum euẽta hominum iudicio dubia, & inſperatæ victoriæ forent. Cuius rei documentũ, aſpera illa Damaſci obſidio præbuit. Etenim expugnata Damaſco, cum præſidiũ vrbis in propugnaculum ſe proximũ recepiſſet, ídque(etſi de oppreſſione nihil timeret, iudicãtibus ſingulis locum eſſe inexpugnabilem) faſtidito tamen prælio, cũ ſeruari alia via poſſet, ſignum deditionis ederet, & accipiendam cõtinuò id genus conditionem cæteri Parthorũ duces Imperatori ſuaderẽt, ſurdis ille auribus omnia prætermittens, in propugnaculi tãtum expugnationem incumbebat. Cuius ſitum cũ diligẽter exploraſſet, quúmque præ nimia ſublimitate murus nullis ſcalis ſuperari poſſet, & nihilo ſecius id quacũque induſtria expugnãdum ſibi conſtãter proponeret, molitur extẽplò nouũ è regione propugnaculum obſeſſo multò ſublimius. E quo incuſſis die noctúque frequentibus in hoſtem machinis, & occidione occiſis ferè vniuerſis, bona etiã parte muri deturbata, paucis tandem ſuorum impetum ſuſtinẽtibus facilè admittitur. Ad hæc admonitus Caphæ tũ Genuenſium coloniæ, ſitæ in Cherroneſo Taurica haud procul Boſphoro Cimmerio, immenſum eſſe aurum ac argen-

tum, multis eius oppidanis negotiationē exercentibus, adiecto ad vim vrbi inferēdam animo, reputando ſecū periculo belli imminente auerti theſauros, infodíque, atque omnino inſidiantiū votis ſubtrahi facilè poſſe: vt & muris potiretur & pecunia, nec quicquam triumphatorem præteriret, facit hanc fallaciam, Euocat ex optima ſui populi partè negotiatorum numerum incredibilem, iubétque adeſſe illos omni pellium pretioſiſſimarum genere onuſtos. Præcipit deinde vt Capham mercem iſtiuſmodi, alioqui raram & ideo maximè vēdibilem futuram importent, & ad vendēdum, etiam pauco, ad alliciendos incolas, & facilitatem permutandæ mercis, pecuniǽque ab illis comparandæ exponant. Dictum ac factum eſt ſingulari vtrinque prudentia. Commercio vigilāter habito, & permutatione merciū exinanitis plurimum auro atque argento Caphæ habitatoribus, omni ea pecunia opulētior bellum vrbi denuntiat, & muro ſimul caſtra admouet. Qui vndequaque hoſtibus cinctus, & crebra machinarū infeſtatione paſſim excuſſus ac labans, Tammerlani oppidanos vnà cū pellibus & theſaurorum reliquiis nō difficulter prodidit. Mos eius quo in obſidionib9 ſemper vſus eſt, peperit admirationem poſteritati.

nimirum, quocunque hoſtis aduenerat, mox ſibi locum dedi poſtulabat, & eo ipſo die candidis in tentoriis hoſpitabatur. Quòd ſi eodẽ die gens obſeſſa deditionẽ faceret, ſeruabatur incolumis, intactis inuiolatíſque & hominib⁹ & fortunis. Secũda lux continuò candida tẽtoria in rubra mutauerat: quo aut deditionis, aut grauis afflictionis ſigno, ſi afflicti ſe dederent, ſinguli patreſfamilias ſupplicio mortis affecti, heſternæ contumaciæ pœnas luebant. Tertia mutatio in nigra erat: a qua ſi victoria potiretur, trucidatis ætatis cuiuſcunque ac ſexus habitatoribus, & fortunis quibuſlibet direptis aut diſſipatis, ſubiecto præterea ædificiis igni, locũ funditus excidebat. Huic obſidendi formulæ exemplum non defuit. Nam accidit inter hæc diſcrimina, vt & viris & muris, & omni belli apparatu inſigne oppidum à Tammerlane iam biduo oppugnatum, deditionem nihilominus, confidentia virium internarum, in diem ſequentem differret. Cuius oppidani cum de muris tantundẽ procidiſſe cernerent, quãtum irrumpenti hoſti ſufficeret, & copias hoſtileis in procinctu adeſſe, vt introirent: ea tam aduerſa fortuna ſtupefacti, & perpetrati in non dedendo criminis ſatis ſupérque memores, rati tamen Parthum haud adeò ab hu-

manitate eſſe alienũ, quin aliquid de homine reliqui ſibi feciſſet,ad impetrandã eius miſericordiã conuertũtur. Itaque precibus & lachrymis & humilitate,furias ſuperbiámque victoris mitigatum iri confidentes, ingentẽ fœminarũ ac puerorũ multitudinẽ albo indutã,manibus oliuarũ ramos,oblata publicæ fidei ſponſione, prætẽdentẽ, & veniã fletu ſupplici expoſcentẽ obuiã mittunt. Vixdũ oppido exeũtes proſpexerat,cũ turma ferro in veniẽtes agi, & eos indiſcriminatim oppreſſos conculcare , interſecare, ac interficere iubet. Oppidũ deinde poſt obuiorum confectionem depopulatus exuſſit: tã fœda & implacabili erat iracũdia. Haud abs re igitur apud Ligurem negotiatorem amicũ, qui in communi colloquio feram eius in victis multandis crudelitatem temere magis ac familiariter,quàm prudẽter accuſabat,obuerſis in eum flammantibus turbatíſque oculis, in hæc verba prorupit, Si me hominẽ eſſe arbitrare,falleris: equidem ira dei ſum, & ruina ac pernicies hominum. Qui viuum aliquãdo obſeruarũt æquales, eũ motu corporis & moribus Hannibali Carthaginiẽſi,vt à maioribus deſcriptus eſt,ſimillimũ fecere. Oderat in primis latrocinia,& ea in ſingulis ſeueriſſimè vindicabat: ob id fortè, vt ipſi qui in piraticã pu-

blicã incũbebat, nemine alio, ſupplicii metu, latrocinante, orbis ex animo ſpoliãdi facultas eſſet. Ad poſtremum, cum in ſola tyrannidis occupatione ſummam fœlicitatem iamolim collocaſſet, omnium à bellis ceſſationem ſibi vitio dabat, tempore ſuo ſe functũ egregiè iudicans, quoties nouis aliquem moleſtiis interturbarat. Subiugatis ea via multis regibus, plu ribus victis ſatrapis, plurimis regionibus labefactatis, afflictis ad internecionem ciuitatibus innumeris, manubiarum in immenſum diues, domũ vnà cum exercitu prædis & rapinis grauiſſimo regreditur. Cõdidit deinde apud ſuos Mercantem vrbem, in quam familias, quas è deuictis paſſim nationibus captas, ſimul cum rebus vniuerſis eò relegarat, ad habitandũ deduxit. Quarũ, etſi genere differrẽt, concordia, labore, atq; induſtria effœtus antea locus adeò germinauit, vt breui poſtea lætiſſimè fruticeſceret ac floreret: & Orienti deinceps clariſſima opibus Mercantes plurimũ lucis adderet. Vita deniq; functus, parti imperii hæredes reliquit duos maſculos: qui mutua dominandi æmulatione in diſcordiã lapſi, profanis odiis atque armis internecinis nomẽ Parthicũ, quod mortuũ olim Tãmerlanes pater in vitã reuocarat, labaſcere denuo ac mori permiſerunt.

De expugnata à MAOMETHE CONSTANTINOPOLI.

MAOMETHES ſingulari vir fuit ingenio ac cōſilio. Huic poſt adeptū patris Amorathis imperium, cum partæ à maioribus facultates non ſufficerent, & nouis idcirco rebus ſtuderet, ea via (excitata ſui nobili exiſtimatione) parentum ſuorum exempla nō adæquaturum ſe modò confidens, ſed etiã longè ſuperaturum, animum continuò ad occupãdam Conſtantinopolim adiunxit. Eius cōſilii hæ præſertim cauſæ fuerunt: Inſcripturum ſe temerè atque iniuria Græciæ Imperatorem perſpicuè videbat, ipſa Conſtãtinopoli imperii ſede in ipſius nondum poteſtate cōſtituta. Intelligebat præterea ingentē ſibi nominis gloriam apud omneis nationes cōciliatū iri, magnum etiam timorem ſui collectum atque ex-

pectationem, ſi vixdum pubertate egreſſus, vrbem tantæ famæ ac potentiæ expugnaſſet, ſuáque ditioni adieciſſet. Et eò certè id magis conabatur, quòd in eiuſmodi expugnationẽ, maiores ſuos diligentem ſæpius operā nauaſſe audierat, re tamen infecta ſingulos illinc ridiculos diſceſſiſſe. Inita itaque ſubductáque id genus ratione, & cõmunicato cũ perpaucis cõſilio: atque adeò excogitata falſa occaſione quare id faceret, multam fabrorum manum incredibili celeritate conuocat, ac in fauces Boſphori Thracii haud procul Conſtantinopoli, in ſubitum nouæ arcis ædificium educit. Cui quidem operi fine maturè impoſito, validum quoque præſidium, & tormẽta, & annonam, & res denique ad cuſtodiam eius neceſſarias diligenter adhibuit. Tum ſine vlla belli indictione, religione initi à maioribus fœderis pro nihilo habita, violato pariter datæ in ſtabilem pacem fidei ſacramento, vt qui omnia ſibi præ ſuo cõmodo pòſt eſſe duceret, ad Cõſtantinopolim citius opinione cum infeſtiſſimis copiis acceſſit. Et ſubitò populata miſerè calamitoſéque vexata omni vicinia, terra non longe à muro caſtrametatur, mari verò violẽta oppugnatione vrbẽ laceſſere incipit. Subolfecerat pridem Græcus Imperator, & cæteri

etiam Græciæ principes, iſti Maomethis apparatus quorſum tenderēt: & magno ideo metu commoti, quòd ſeſe impotentiores ſcirēt qui tanto impetui reſiſterent, maturè legatos in Europam dimiſerant, qui Romanorum Pontifici atque Imperatori, reliquis ſimiliter Chriſtianiſmi regibus ac principibus viris, Græciæ calamitatem vnà cum communi Chriſtianorum periculo exponerent, & opportunum, ſi poſſent, auxiliū impetrarēt. Maomethes euocata hoc medio tēpore ex omni ſuo imperio multitudine hominum incredibili, & cōmeatu muralibúſque tormentis in immenſum cōparatis, mari terráque hoſtes circunſepſerat: atque oppoſitis muro machinis, fœlicem conatuum ſuorum euentum expectabat. Atque vt in ciues improuiſus irrumperet, frequenteis cuniculos, & nō paucos ſubterraneos ſeceſſus in mœnia curauerat effodiendos. Vt verò miles haud difficulter hoſti ſe ſiſteret, & nihilominus in loco editiore dum confligeret moraretur, híncque facilius cum ſors poſtularet, ſummum murum ſcalis admotis ſuperaret: è continente foſſa valde profunda, & eminēti vallo vrbem cinxerat. Qua autem murus Pæram verſus, mari alluitur, pōtem paſſuum circiter duorum millium ſingulari artificio fece-

rat, & plæraſque huic turres ſuperimpoſuerat, è quibus copiæ huiuſcemodi induſtria mœnibus altiores redditæ, ciuitatem è ſublimi vexarent. Cum apparatu adeò terribili Maomethes pluriũ dierũ ſpatio, erepta ciuibus omni quieſcendi facultate, vrbem continenter affligebat. At oppidani coniurati citius extrema quæque paſſuros, quàm in impii hoſtis manus deueniant, animoſè, alacriter & obſtinatè pugnando quoduis periculum ſubibant. Sed tandem Maomethes, cum de muro ſubſtratũ tantum crederet, quãtum ad introducendum militem & ciueis expugnandos ſufficere arbitrabatur: & iamiam triumphum ante victoriã caneret: per præcones denuntiat expugnationem in craſtinum, qui fuit Calendarum Maii dies ſextus, Anni à CHRISTO nato milleſimi quadringẽteſimi quinquageſimiſecũdi, Caroli Frãcorum regis ſeptimi, triceſimi tertii. Et ideo præſto eſſe ſingulos iubet, & vrbem tanquam intra triduum in manus venturam, omnibus in direptionẽ promittit. Eo propinqui conflictus præconio exhilaratus eſt exercitus: quiſque pro ſe ea quæ ad ſtrenuè præliãdũ opus erant conquirebat. Nec de tanto numero fuit qui eo die cibum caperet (homines adeò explent quæ ſibi iucunda ſunt) ſed præ-

parandis omnes rebus pugnæ neceſſariis vigilanter incumbebant. Deinde verò poſt occaſum ſolis, vt primùm ſtellæ elucere incipiunt, cõuerſi ad epulas & pocula ſinguli, diuerſa inter ſe conuiuia celebrare, alius poculis alium inuitare, & conſanguinei conuenire ac coepulari. Tum cœna idgenus in multam noctem producta, quietẽ feſſis corporibus imparti turi, abitionem parant. In ea complecti ſeſe ac deoſculari, & multis interim ſermonibus alii ab aliis quaſi nunquam poſterius collocuturi diſcedere. Ediuerſo, cognita Maomethis acerba ſanctione, atque hoſtili proſpecto apparatu, ſacerdotes & quotquot intus erant ſacrifici, elatis ex adyto virorum ſanctorum reliquiis, CHRISTI quoque Opt. Max. in crucẽ acti, necnon Mariæ virginis ſacroſanctæ productis ſignis, euocato adhæc omni populo, viris, fœminis, maioribus natu ac minoribus, certatim ſupplicationes facere, vrbẽ colluſtrare, ædem quamlibet oratũ adire, flere ſuppliciter, diuinum implorare auxilium, laude, piis cantionibus, lachrymis, voluntaria multa, cibi præſentis abſtinentia miſericordiã ſui prouocare. Denique, cum adueſperaſceret, cœna mediocriter refecti, in aſſignatum ſibi quiſque locũ defendendũ conceſſerunt. Muri denſitas exi-

mia erat, nec quarumuis vrbiũ muris eiuſdem cedebat altitudo. De ea tamen aliquid paſſim vetuſtas corroſerat, & pinnæ Græcorum negligẽtia propugnaculáque variè ſubruta erãt. Verùm ſpes erat magnæ defenſionis in pomœrio, quod quidẽ cumulatis vbique aggeribus, & murali munitione ſatis ad pugnandum potẽs apparebat. In eo pariter vt in muro aduigilabat frequẽs miles, vt hoſtem, quoties irruptionem moliretur, validè intrepidéque coerceret. Eſt Conſtãtinopolis figura propè triangulari. Eius partes duæ, quæ mari alluuntur, mœnibus cinctæ ſunt claſſi aduerſariæ ſuſtinendæ. Quod ſupereſt, continentem verſus, vltra murum & pomœrium foſſa circundatum eſt profunda admodum ac patenti. Tertia noctis vigilia, Barbari manifeſtæ prædæ auiditate vrbi antelucanò oppoſiti, dato ſigno oppugnationem aggrediũtur. Quod vbi oppidani animaduertũt, alacriter obſiſtere, ſaxa ſagittáſque ſupernè iaculari, hoſtẽ inſultantem totis viribus propellere ac ſubmouere. Tenebræ in cauſa fuerũt quare vtrique vnde impeterentur ignari, hi grauiſſimè vulnerarentur: illi magno ſuo detrimento è ſuis pluteis ad oppugnandum egreſſi, confertim occumberẽt. Cum paulò pòſt diluxiſſet, Mao-

methes eò cũ ſuis omnibus copiis acceſſit. Tũ cõuocatis ad ſeſe legatis præfectíſque militaribus, præcipit vt vno eodémque tempore, ne Græcis mutuo ſe auxilio iuuare liceret, in Pæram ac Conſtãtinopolim periculum belli intendant. Præſcribit demũ certã cuilibet muri portionem, quò ſingulis in præſcripti ſibi ſpatii expugnationem intentis, omniũ virtus, induſtriáque militaris qualis eſſet appareret: & æmulatione gloriæ ad ineundum prælium nemo non incitaretur. ſimilis fuit naualis pugnæ deſcriptio. Ac cum imperaſſet vnũquenque eadem hora in aſſignato ſibi loco conſiſtere, prouehendas ad murũ ligneas arces curat: è quibus milites cũ hoſtibus, operis ſublimitate æquales facti, facilius atque aſperius contenderent. Tum ſigno cupientibus dato, ſtudet primùm ſuperſtites mœniũ pinnas & ſpeculas omneis murali machinatione proſternere. eo nẽpe conſilio præreptam eſſe volebat inimicis proſpiciẽdi, quid foris ageretur, facultatẽ. Deinde lituis, cornibus, ac tubis toto exercitu crepantibus, ſuis animum facit, ac prælium inſtaurat. Turci facta teſtudine, quæ in ſuum corticem abdita ſibi ad quãlibet ferẽdam iniuriam affabrè videtur munita, ſcutis clypeíſque ſuppoſiti, ſcalis muro inhærẽtibus,

magna vi atque audacia in ſummum murum conſcendere. Græci ex oppoſito certatim ſaxa in conſcendentes deturbare, ignem cum ſulphure obtrudere, ſordes affatim profundere, flammantes lanceas offerre, tela omnis generis obiicere, longuriis ſcalas ſubuertere, ſubeuntes præcipitare. Ad extremũ, continuata è ſublimi huiuſcemodi propugnatione, nemine ciuium fruſtra laborãte, Turcis cumulatè decidentibus, vulneratis, mortuis, labefactatis diſſipatíſque omniũ clypeis, cum Maomethe longè aliter quàm ſperarat agebatur. Et iam plærique oppugnãtium poſito inuadendi hoſtis ardore pedem retrahebãt. Eò Maomethes fractos ſuos cũ animaduerteret, ocyus accurrit, & nominatim modò hunc modò illũ, ſtrenuos potiſſimum ac pugnaces compellãdo ad prælium inſtaurãdum hortatur. Poſtremò efficit nobilis Imperator, vt perſuaſi nonnulli eius minis, alii precibus ac pollicitis, omnes reſumpto animo oppugnationem redintegrarent, multò acerbiore, quàm dudum, ſæuitia. Ad muri itaque ſuperandum faſtigium intẽti, partim in mutua comitum doſſuariorũ terga inſilire, & ex haſtis muro affixis pendere: partim ſcutis operti, ſcalis viam corripere: & apprehenſis vna manu armis hoſtilibus, alteram

ſummis mœnibus applicare, ac in culmen eorum ad hoſtem peruadere conari. Ac quãquã à fortiſſimis ciuibus innumeri ſaxis, igne, pice feruefacta, atque haſtis propulſi, in terrã præcipites agerentur, in eorum tamen locum noui continuò ſuccedebant. Ea de cauſa Maomethes ſuis perpetua nouorum ſubrogatione recreatis, & continuato ea diſciplina impetu, ne tantillum quidem reſpirandi ſpatium hoſtibus permittebat, adeò vt numero pugnãtiũ deſtitutos, vniuerſis viribus breui exhauriri, ac lãguore paulò pòſt cõfectos, ad internecionem cædi oporteret. Sed quod Turcas in primis deterruit, atque ita perturbauit, vt omnẽ vincendi animum expauefacti omitterẽt, hoc fuit: Ianus quidã Iuſtinianus è Liguria, homo apud ſuos nobilitate, gratia & fortunis potẽs, Conſtantinopoli fortè tum fuit cum obſideretur. Hic ſuam ſortem non meliore loco eſſe quàm reliquorum qui obſidebãtur arbitratus, ſibíque non minus ex vſu eſſe quàm cæteris, ſi ciuitas integra conſeruaretur, in defenſionem eius vnà cum reliquis arma ſumpſit. In quibus ea fortitudine ſe geſſit atque prudentia, vt ipſi ſeruatæ hucuſque vrbis, communíſque ſalutis gloriam ſinguli facilè deferrent. Accidit vt inter pugnandum cum irrumpenti hoſti fronte

aduerſa obſiſteret, telo ſuorum infœliciter in hoſtem miſſo, grauiter incautus vulneraretur. Cruoris extẽplò è dorſi vulnere manãtis abũdantiam intuitus, nolens, vt demum prædicabat, commilitonibus perturbationi interpellationíque eſſe, ſi quempiam eorum accerſitum medicum dimitteret, clãculum ſe prælio ſubduxit. Cuius diſceſſu renuntiato Conſtantinus Imperator in eius abſentia periculũ vrbis collocãs, & ſalutem in præſentia, relictis in ardẽtiſſimo conflictu ſine duce ſtatariis militibus, abſentem ipſemet reuocatũ conceſſit. Ad quẽ cũ perueniſſet, orare atque obſecrare ne prælium intermittat, inſtare vt redeat, vt hoc ſe Imperatorẽ exorare ſinat efflagitare. Verùm ille, cum nullis precibus flecteretur quin iter ſuum inſiſteret, eadem tamen cõditione portis exceſſit, vt vbi primũ medicatione refectus foret, in ſtationes properè reuerteretur. Obſeratæ tum erant fores, quibus pomœrio egreſſuris via patebat: quòd ea præſertim ratione cautum fuerat, vt prærepta certãtibus abeundi facultate, id vnum ſibi proponerent, ibi aut vincendum eſſe fortiter, aut viriliter moriendum: eáque de cauſa audacius alacriúſque decertarent. Exitus vt Iano patuit, iis ſimul qui hoſtem à muro coercebant, animi cecidere.

Videre erat alios ſenſim loco cedere ac dilabi, alios pugnæ ſegnius intendere, ſingulos debilitatione atque abiectione animi collanguere, omneis ſibi deſperãtes auerſos in fugam præſentẽ incumbere. Ea re cognita præfecti Turcarũ confirmatis animis, iterata cohortatione ſuos quiſque denuo longè maiori quàm antè audacia in murum incitant. Hi officii memores, & ducum ſuorum beneuolẽtiam aucupati, certatim in expugnationem proruunt. Pars ruinis proiecturíſque mœnium, quas dura machinatio patrarat, innitentes, ſummũ murum inuolare: pars ſcalis ſe promouẽtes faſtigio inſiſtere, in pomœrium deſilire, hoſtes inde abigere incipiũt. Irrumpentibus eum in modum Turcis, Græci magna trepidatione in fugam verſi: quà Iuſtinianus exiuerat, eò omnes, ſalutis ſuæ cauſa erupturi, confugiunt. Sed Imperator Conſtãtinus vt ſuos fugere intuetur, ſui officii ac dignitatis oblitus, nec eius quod tãtum principem decebat ſatis memor, eſſe ſcilicet imperatorium ſuis fuſis pulchram vulneribus mortem oppetere: terga quoque ipſe dat, & præceps recta in portã poſt ſuos fertur. Ob cuius anguſtiam, cum ipſa confertim effugientium multitudine offenſus, atque indiſcriminatim abeuntiũ impetu ſuccuſſus humi

procubuiſſet, miſerrimè proculcatus interiit. At in tanto propugnatorum numero qui nuper afflictæ vrbi præſidio erant, duo ſolum reperti ſunt, qui ſalute religioni ac famæ poſt-poſita, viriliter ad extremū pugnādo, ſtrenuorum hoſtium gladiis configi atque internecari quàm fugere maluerūt. Eorum vnus, Græcus erat Theophilus Palæologus: alter Ianus quidam natione Dalmata, ſeruus conditione. Qui quidem è conflictu fugiſſe viro cuilibet quantæ ſit turpitudini ac dehoneſtamento ſecum reputantes, inimicam irruptionē ſoli tātiſper ſuſtinuerunt, dum turba innumera circūuenti, nō tam victi quàm vincendo fatigati, cæſis ſua manu permultis, ipſi denique promiſcuè in ſtragem hoſtilem neruis deficientibus prolabentes expirarunt. Iuſtinianus verò percepta hoſtiū victoria Pæram continuò diffugit: mox illinc haud ſatis confirmatus, Chiū inſulam Ioniæ adnauigat: vbi aut vi vulneris, aut dolore confectus, quòd importunè prælio exceſſiſſet, paucis diebus comparata primùm nominis gloria incredibili orbatus, animam egit. vno certè fœlix futurus, ſi in armis egregius propugnator ad muros Conſtantinopolitanos mori potuiſſet. In Turcarum cōcurſu in patentem portam atque introitu, profligati

diſſipatíque ſunt ex Græcis ac Latinis deuoti circiter octingenti. Superato interea muro, armati non pauci eos ciues qui prohibendæ irruptionis cauſa portam inſiſtebant, ſaxis ac ſagittis è loco ſuperiore impetitos propellũt. Ea via Turcæ in vrbẽ hoſtilem admiſſi, & de loco hominũ opúmque pleniſſimo triumphantes, trucidatis immaniter quoſcũque in armis repererunt, ad direptionem conuertuntur. immenſus erat eorum numerus. Singuli prædæ in primis, ac ſtupris libidinoſè crudelitérque inferendis immorãtes, nulli prorſus (vt natura feri inhumaníque ſunt) neque ætati neque ſexui parcere. Stupra cædibus, cædes ſtupris commiſcere: imbelles ac decrepitos ſenes in ſeruitutẽ adigere. Adultos maſculos æquè ac fœminas genere obſcuriores magno ludibrio in vincula coniicere: vinctos ad pecorũ ſimilitudinem præ ſe cogere. Quòd ſi in virginem, aut quamlibet aliam forma egregia fœminã, ſeu iucundum aſpectu maſculum incidiſſent, multis ad eos potiundos concurrentibus, grauis interim pugna oriebatur. Similis erat ratio prædæ ſplẽdidioris ſacræ pariter ac profanæ: ad quam præoccupandam tam conferti proruebãt, vt eius nomine orta ſociali diſſenſione, non pauci mutuis illatis vulneribus in-

terciderēt. Cúmque eiuſmodi exercitus ex diuerſis locis, nationibus, moribus, ac linguis cōflatus Conſtātinopoli triduū in populi vexatione, fortunarúmque omniū expilatione cōſumpſiſſet, nullum tam inſigne piaculum fuit, quod nō à quoquam magna licentia patraretur. Nec tum magnifico Iuſtiniani Imperatoris operi ita caueri potuit, vt non ornamentis, quæ ibi & aurea erāt & argentea ſupra numerum, quolibet etiā alio ſplendore penitus ſpoliaretur: & omni deinde ſpurcitia inquinatū, ex auguſtiſſimo Sophiæ templo nequiſſimum muliercularū lupanar, ex æde ſanctiſſima viliſſimum equorum ſtabulum redderetur. Neque adeò fanis cæteris adytíſque minor vis allata. nam raptæ ex his virorum ſanctorum reliquiæ, detracta quantumuis humili theca vel emblemate, in populares vias, in colluuiem, in fœdiſſimas cloacas abiectæ, nō hominibus modò impiis, ſed & mutis animalibus, & canibus & porcis dabātur cōculcādæ. Et CHRISTI Opt. Max. Seruatoris, aut ſancti ſigna cuiuſpiam, vel cœno publico immerſa, vel ſecuri alióve id genus inſtrumento diſciſſa ſordebant. Ergaſtulis demū in equuleum deditis, ad ærraria cum publica tū priuata, quæ metus hoſtium in terrā defoderat, ab inuitis ediſcenda,

dictu incredibile eſt quantam vim auri atque argenti,& ſupellectilis artificio miræ eruerint. Quæ opes vtinam in munitiones defenſioni vrbis neceſſarias collatæ fuiſſent, dominis fortaſſe ac patriæ ſalutẽ attuliſſent. Sed tũ in cõfeſſo fuit cõmune auaris hominibus malũ: qui ſuo, cũ opus eſt, vti neſciunt: ſed immenſis diuitiarũ cumulis inhærentes, inopia miſeri diſtorquentur ac pereunt. Cæterum cũ in tertiũ diem cõtinuaretur direptio, nihil penitus vrbi pridẽ fœliciſſimæ atque opulentiſſimæ reliqui fuit, præter indignã ciuiũ captiuorũ ſeruitutẽ. Ad quã vitæ ſupplicio deponendã, cũ vincti in hoſtilia caſtra pertracti fuiſſent, Maomethes cõdicto primũ Baſſis ac præfectis ſuis ex more lauto cõuiuio, ſingulis cibo ac vino ingurgitatis, quaſi qui animũ quoque eorum expleturus eſſet in effundẽdo Chriſtianorũ hominũ ſanguine, captiuos ad ſeſe duci imperat, & cædi, ex mãdato, ac mẽbratim diſſecari præſens intuetur. Ex ciuibus cũ Rirclucas quidã qui domi inter ſuos primas ſemper apud Cõſtantinũ tenuerat, corãm ad cruentã cædem ſtaret, iugulato in eius cõſpectu ex filiis eius natu maiore, venuſtiore altero Maomethi ad libidinẽ reſeruato, laqueo ipſe extinguendus permittitur. Pari crudelitate cũ peregrinis agi cœptũ

eſt: quibus aut mori proximũ fuit, aut quamcitiſſimè multa pecunia vitã redimere. Minimò ſeruatus eſt Iſiodorus Ruentenus Cardinalis, qui Conſtantinopolim multo ante obſidionem à Romano Pontifice Nicolao quinto legatus miſſus, in expugnatione vrbis ſumpto habitu viliſſimo, cũ in militis ſtipẽdiarii manũ deueniſſet, Turca ſortis captiui neſcius, hominem numeratis Aſpris non multis, qui nũmus Turcis familiaris eſt, liberum facit. Poſtremò expugnata Conſtantinopoli, præſidium Pæræ, quod ex Liguribus erat, armis cõtinuò depoſitis, legatos ad Maomethẽ mittit, qui & locũ vltro offerant, & deditionẽ veniámq; exorent. Pollicetur id quidem præſentibus: ſed non ita multò pòſt cũ omnibus copiis in Pærã hoſtiliter irrũpit, & ſtatim publica fide violata, populari, vexare, vaſtare, pueros vendere, matronas abducere, ſenes vincire, iuuenes interficere, nulli omnino neque ætati neque ſexui parcere, fana, palatia, domos, muros, omnia ſolo æquare aggreditur. Pacata eũ in modũ Græcia, bonã exercitus partẽ in certum temporis ſpatium exauthorat ipſe cum iis quos ad cuſtodiam ſui ac præſidiũ vrbis retinuerat: Conſtantinopolim in nouam imperii ſedem triũphator pacatiſſimus recedit.

De Caſtellinoui

DALMATIAE OPPIDI RECENTI DIREPTIONE.

SOLEYMANNVS Turca cum grauiter & iniquo animo ferret Caſtellũnouum, quod oppidũ Dalmatiæ eſt, ſibi nuper à Carolo Auſtrio Romanorũ Imperatore ereptum fuiſſe,ſecúmque cogitaret quãti ſua intereſſet idgenus hoſtem in ſuũ imperium pedem intruſiſſe,atque altius figere conari:quãto porro vſui honoríque foret ſi eiecto è ſuis finibus hoſte, locum ipſe recepiſſet: id vnũ in primis inſtituerat, omneis ſumptus, vires, induſtriam, in eiuſmodi expeditionẽ collocare. Quamobrem cum iam amplius eũ animi cruciatũ ferre non poſſet, conuocatis ad ſeſe ſuis Viſiris, id illis negotium cõmunicat. Quibus cum explicaſſet dolorem quẽ conceperat valde magnum ex illata ſibi iniuria tum,cũ Au-

ſtrius eum locũ occupaſſet, docuiſſétque quãtum rerum ſuarum detrimentum periculúmque ſuſtineret amiſſo Caſtellonouo, cũ in eius fundamenta prima tantum pecuniarum impendiſſet,in ſpem ſtatuẽdi illic firmiſſimi propugnaculi ad prohibendos quorumlibet impetus,& diuturnum imperium longa pace retinendum: quem tamen locum, ſe de ſua ſpe deiecto,Carolus hoſtis poſſideret,& eum quotidie valido collocato præſidio, aduerſum ſe re frumẽtaria generíſq; omnis cõmeatu muniret: illi tandem eius partim voluntate,partim rationibus adducti,maturè habendos eſſe delectus,& manus terra maríque exercitatiſſimas eò conducendas eſſe cenſuerunt. Fuit in his præfectus eius maris quod obnoxium Soleymanno eſt,AEnobarbus. Eum ipſe collaudatis omnium ſentẽtiis,qui claſſem copiáſque deduceret, legatũ cõſtituit. qui quidẽ pro ſuo in Soleymannum officio rebus ad profectionẽ neceſſariis qua potuit diligentia comparatis, nactus idoneam ad nauigandum tempeſtatẽ ſoluit. Cæterùm ſecũdis ventis in altum prouectus adeò maturat, vt breui admodũ intermiſſo tempore,agmen eius primum,quod nauium erat circiter ſeptem & viginti, quibus Ciſutem hominem re nauali clariſſimũ præ-

fecerat, ad tertium Idus Quintileis Anni à CHRISTO nato milleſimi quingenteſimi triceſiminoni Caſtellonouo propinquaret. Iactis anchoris dũ AEnobarbũ minoribus itineribus ſubſequentem opperiuntur, poſtridie eius diei magna Turcarum multitudo, nihil ſuſpicata periculi, ſcaphis aquandi cauſa continentem petiit, & inermis ad fontem, qui ab oppido mille paſſus aberat, conſtitit. Ea re per exploratores cognita, quódq; Turcæ ad fontem ſecurius ſeſe indiligentiúſque haberent, oppidani iam antè futuræ oppugnationis admoniti, totis copiis oppido erumpunt, hoſtéſque ex improuiſo tanta ferocitate adoriũtur, vt cæteris in fugam datis, circiter quadringẽtos conciderent. Fuit hæc iniuria duræ oppugnationis initium. Quandoquidem nũtio ad AEnobarbum celocibus allato, tam noua repentè animum eius perturbatio, vindictǽque cupiditas inuaſit, vt eodẽ ipſe quatriduo quo Ciſutes eam cladem acceperat, cum centum & nonaginta nauium claſſe perueniret, & poſtero die ad obſidionem toto agmine prouolaret. Cuius aduentu oppidani cõclamare intus omnes, cõcrepare armis, alii ad portas ſeſe opponere, alii propugnacula vallúmque conſcẽdere, magna multitudo mœnia complere,

ac certis cuſtodiis aditus obtinere: omnes ſic animo parati eſſe, vt hoſtem perrumpere conantem, ex ſuperiore loco facilè ſe oppreſſuros non dubitarent. Contrà AEnobarbus ne manipularem quidem exponebat, ſed inſtructa tãtummodo claſſe, obnitentibus omni ex parte tormentis præliabatur. Illi ediuerſo periculum ſub murum cõſiſtendo effugere, machinas pariter in hoſtem alacriter torquere, neque ſibi vllum putare ab AEnobarbo periculum impẽdere, ſi nauali ſolùm exercitu oppidum inuaderet. Sed & ſe ibidẽ quoque eodem ferè tempore ſtatuerunt Ballibeches, Ollambas, & Muſtaphas Sangiachi, quos Byzantio diſcedẽs AEnobarbus, terreſtribus copiis eò per Boſſynam deducendis præfecerat, & ſingulos quindenis Ianizarorum millibus duces aſſignarat. Ad hũc præterea numerum mãdato eius acceſſerunt Molarchæ & Martelotæ ad trigintaquinque millia, quos ſuis ipſe nauibus ad obſidionẽ deportarat. Quæ omnis aggregata multitudo cũ fuiſſet, millium erat armatorum circiter octoginta. Caſtris igitur ad vrbis murum poſitis, circumiectóque totis mœnibus exercitu, Turcæ indignantes quòd tantæ multitudinis conſpectũ rari hoſtes ferre poſſent, ſignum prælii quotidie expoſcebãt.

AEnobarbus autem dandũ non putabat, quia magno detrimento, multorúmque virorũ fortium morte neceſſe eſſet conſtare hanc victoriam. Sed vtilius eſſe arbitratus vel dolo oppidum in poteſtatem redigere, vel neceſſitate aut pollicitis ad deditionem cogere, ſuos rationibus conſolabatur, atque interim modum fraudis locíque intercipiendi excogitabat. Cũ verò nihil ea via proficeret, fecialem cum his mandatis pauciſſimis ad Franciſcum Sarmiẽtanum Caroli Imperatoris legatum mittit: Si oppidum in ditionem eius dedat, fore vt ipſe numeratis in ſingula capita denis aureis, oppidanos nullo vitæ fortunarúmque detrimẽto, oppido exire permittat: ſin, quod fore non arbitratur, oppidi expugnationem, exploratámque ſuam victoriam expectent, nulli ſe omnino neque ſexui neque ætati veniam daturum. Sarmientanus ad hæc poſtulata, pauca reſpõdit, ſibi ſuíſque auro nihil opus eſſe: quo ſi egeant, opulenti ac liberalis eſſe Imperatoris ſtipendiarios, qui omnem eueſtigio nummorum penuriam ſua munificentia ſubleuet: Fide porrò obſtrictum ſe eſſe, nemini vnquam eius loci præſidiíque deditionem facturũ, niſi Carolo Imperatori, qui illo, iure belli, potitur. Qui quidem ſi oppidũ Soleymanno vna ma-

nu dedendũ mandet, ſe quoque ambabus idipſum protinus dediturum. omnem alioqui vim iniuriámque pro defenſione eius fortiſſimè laturum. Audacius ideò reſpondit, quòd ſecũ fortunam belli quãlibet tentaturos ſciebat Lazarum Albanum, cũ qui expedito equitatui præerat, Ioannem Boſchaynum, Macchinum Monghianũ, Roſcium, Sanzam Frianum, Oliuerium, Burgũdionem, Mandozam, Lodoicum Sandalium, Arianum, & Maſcheſſam, Germanos atque Hiſpanos homines ſtrenuos, magnáque virtute: quos Carolus probatis eorum animis peritiáque militari, ſingulos ſingulis veteranorum militũ cohortibus præfecerat. Neque dubitabat quin facilè ipſi cũ ſuis Hiſpanis ac Germanis, qui millia erant plus minus quatuor armata, hoſtes prohibere, & oppidum ab expugnatione vindicare poſſent. tantum ſpei ac fiduciæ in virtute præfectorum ſtudiíſque militũ collocarat. Talibus reſponſis accenſus AEnobarbus, repentè ipſe ex naui egreditur in continentem, atque extẽplò mœnia circumire, & locũ turribus ac caſtellis conſtituendis, in quibus tormenta collocaret, & vnde expugnationẽ moliretur, oppidanóſve ad deditionem cõpelleret, deligere cœpit. Sed non alienum fuerit in præſentia ſi-

tũ faciémque oppidi deſcribere. Ipſum, quantum quãtum eſt, in Catari ſinus fauces incũbit. Abeſt ab Epidauro, quod vulgò Raguſiũ dicunt, paſſuum millia circiter quinque & viginti, totidémque penè à Cataro. Facie verò cum oblonga ſit, ipſo mari in lumbos eius primum aliquatenus influẽte, tum deinde in ſeſe quaſi extremorum alteri cedere velit reflexo, magna ex parte circũducitur. Quod de toto supereſt, ad varios quoquouerſum colles pertinet, & muro iuſtæ altitudinis, ac propugnaculo in extremi vtriuſque fronte ſito præmunitur. AEnobarbus iis diligenter confectis rebus, claſſe machinas murales octoginta deportari in aridũ iubet. Quas omneis hunc in modum aduerſus murum inſtruit: A diua Veneranda, longè à continenti paſſibus plus minus quingentis triginta duæ obnitebãtur, quarum binæ quas Baſilicas appellãt, octonis rotis fultæ obſidebant. A propugnaculo ſuperiore aliæ ab his viginti vrgebant, à ſalinis triginta aliæ. Inſtructa idgenus obſidione, ab omnibus oppidi partibus oppugnationem aggreditur. Ad quam ipſe propoſito vexillo fœlicius auſpicãdam ita ſe comparabat: de multa adhuc nocte quotidie ex nauibus egreſſus in caſtra procedebat: & nunc munitiones adire, nunc tor-

mẽtis ſingulis adſtare, modò in equitatu eſſe, modò pedeſtres copias inuiſere, ſingulos appellare ac cohortari, omnibus animũ pugnãdi facere, nihil quod ad fortiſſimi Imperatoris munus pertineret omittere: neque prius illinc abire, quàm pro ſe quenque in conſpectu ſuo egregiam aliquam operam nauaſſe vidiſſet. Quod Sangiachi cum animaduerterent, haud ignari periculorũ quæ ipſe quotidie ſubibat, multis cũ eo precibus agebant, ne poſtea tantam ſui copiam hoſtibus faceret. orare vt ſe id muneris obire permitteret, meminiſſétque iacturæ quam in eius cæde Soleymannus caperet: quandoquidem vno ipſo ſublato, nullis rationibus teneri exercitus poſſet, quin ſe præceps in fugam daret. Cæterùm non eſſe quòd prodeat: oppidum eſſe expugnatu facile, defenſores intus paucos, oppugnatores foris innumeros, eſſe denique in manibus victoriam. Ad quam orationem, Si, aiebat, eo ſum fato, vt in iſta mihi obſidione cadendum ſit, num curæ eſſe debet, modò id, an ſerò contingat: gladio an tormento, humi an medio in mari intercam? Quẽdam porrò nomine Iudæum caſtello quod ab occaſu eminebat præfecerat, eximiæ virtutis prudentiǽque hominẽ, qui ne machinis quidem ignem admouere, aut etiam

viliſſimi cuiuſque calonis partes ſubire verebatur. Dum ita ex omnibus oppidi partibus Turcæ inſtant, oppidani nihilominus forti paratóque animo reſiſtunt. Et nũc lapides ac ligna de muro in aſcendentes deiiciebant, nũc faces pice ac ſulphure illitas, ardentes, in hoſtium manũ, qua confertiſſimos videbãt, eminus iaculabãtur: eodémque tempore ex multis partibus eruptiones facere, atque milites in aggere apparando, ſtabiliendíſve turribus, aut in muro ſuperando ſubleuandíſque commilitonibus occupatos adoriri. Sed nimis eorum virtuti atque animis aduerſabatur militum numerus, qui cum pauci ſemper extitiſſent, etiã quotidie partim quòd eiuſmodi eruptionibus multi interirent, partim quòd tormentorũ crebris ictibus non pauci exanimarentur, rareſcebant. In his difficultatibus ecce ad nonum Cal. Sextileis onerariæ naues duæ idonea tẽpeſtate delatæ, Caſtellonouo appropinquant. Eas oppidani, quòd Aquilam Romani Imperatoris inſigne præferrẽt, ſibi à Carolo in ſubſidium miſſas, hominúmque intus aliquot eſſe millia, quæ in oppidum ſummitterentur arbitrati, crebro ad ſignificãdam lætitiam machinarum ſtrepitu geſtire incipiunt. Verùm hæ Epidauricæ naues erant, quæ Tur-

ctis commeatum, materiámque tabulatis munitionũ conficiendis neceſſariam deuehebant. Calendarum Sextilium dies octauus diuo Iacobo ſacer, multò crudelioris quàm antè terra maríque oppugnationis author fuit. Ab eo ſiquidem die ad octauum Idus Sextileis machinæ murum ferire non deſtiterũt. Atque eo quidem interuallo nouem miſſilium pilarum millia, & octingentas ab his expreſſas fuiſſe prædicant. Qua quidem ferocitate ac pertinacia commotus Sarmientanus, ſuorũ etiam cũ innumeris pugnantium adductus paucitate, necnon cæde multorum atque vrbis dilapidatione, cum porrò ſibi ac ſociis nihil præter mortem aut deditionem, quã & ſeram & iniquam fore intelligebat, relictam eſſe intueretur, indicto extemporali cõcilio, ſingulos cohortari cœpit, ac ſuadere vti primùm cũ Deo Opt. Max. in gratiam redeãt: deinde CHRISTI in crucem acti prolato ſigno totum oppidum luſtrẽt: præterea vt implorato eius auxilio, ſignóque ipſius hoſtibus propoſito, murum cõfidenter tueantur. Huic orationi cum probè obtemperatũ eſſe iudicaſſent, certatim omnes pro aris & focis eo die mortem oppetituri, portis erumpunt, déque improuiſo hoſtes adoriuntur. Ibi exiguo quidem tempore, ſed

tanta animorum alacritate pugnatum eſt, vt ipſi prima eruptione pulſis perturbatíſque hoſtibus: paulatim verò, vt quiſque cōmodè ſibi præſcripſerat, ad ſigna ſe atque ordines accōmodantibus, penéque iam redintegratis, cæſis tamen illorum circiter quatuor millibus, recipere ſeſe, oppidóq; claudere potuerint. Iduū ſexto, creſcentibus ſemper Turcarum conatibus, viribus oppidanorum ſenſim cadētibus, manipulares duo ſalutem defectione quæſituri, clàm ad AEnobarbum tranſfugiunt. Ex iis quo in ſtatu oppidi res eſſent, qui nouus metus, quæ omnium rerum deſperatio ſingulos inuaſiſſet, cognoſcit. Præterea armatos intus pauciſſimos eſſe, cæteros aut ſuperiore pugna muralibúſve pilis, vt ex omnibus oppidi partibus aſſiduè torquebantur, traiectos languere, aut omnino iiſdem caſibus exanimatos concidiſſe. Caſtelli porrò ſuperioris præſidiū initio ſeptingentorum decem propugnatorum fuiſſe, de eo numero triginta ſolùm periculo ſupereſſe. His rebus cognitis AEnobarbus ſummo ſtudio ſuorū oppugnationē deintegro molitur. ea cœpit multa iam nocte ſub ſecundam vigiliam, atque in craſtinū vſque ad horam diei, qui quartus erat Iduū Sextilium, quartam traducta eſt. Eo ipſo tēpore ad mu-

rum portáſque oppidi tãta vtrinque pertinacia pugnatum eſt, vt oppidani plurimis hoſtium eorum qui primi murum aſcenderant circumuentis, interfectis, de muro præcipitatis, ſed occiſorum in locum nouis ſemper ſuccedentibus, machinarum terra maríque continuo in ſe impetu perterriti,& iniqua numero contentione,ac ſpatio pugnæ defatigati,ad vltimum, cum iam recenteis atque integros non ſuſtinerẽt, irruptionem loco moti hoſtibus permitterẽt. Quos cũ toto vndique muro circunfundi viderent,ex vallo vniuerſi deſiliũt,atque in forum perturbati coeunt. Quo in loco animus quidem erat cuneatim conſiſtere,vt ſe cõtrauenientibus acie inſtructa opponerent:ſed dum miſeri in eam rem incumbunt,Turcæ eos ab omni latere circumuenire,aggredi,ferire. His illi paulatim cedẽdo reſiſtere,hos telis remorari,hos vt cuique feriẽdi poteſtas fiebat, referire . Poſtremò tantam vtrique alteris cladẽ inferre,vt nihil in iis non cruentum diffflueret.Sed cum Turcæ omni ex parte prouolantes raras hoſtium reliquias oppreſſum irent, Sarmiẽtanus veritus ne omnino fugere nõ liceret, denuo receptui canit, ac deorſum in propugnaculum inferius decurrẽdum eſſe ſignificat. Quò, cum ipſe vnà cum

Lazaro & Maſcheſſa, & Ioãne Boſchayno, pau
cíſque ſuperſtitibus præfectis, ac manipulari-
bus continenti impetu decurreret: pars acce-
ptis antea vulneribus ſegnior, pars metu ni-
mio quo eundum eſſet neſcia, hoſtilibus gla-
diis excipitur. Ad extremũ, ex omni eo nume
ro qui oppugnationis initio fuit, circiter qua-
tuor millium, ſolus ipſe Sarmientanus cum iis
quos dixi, præfectis & oppidanis plus minus
trecentis, propugnaculum incolumis occupa-
uit. Victores interea prædæ ſtudere, quarum-
libet ædium fores frãgere, penetralia quæque
ſubire, nihil non intus euoluere: omnem ho-
minem, ſiquem latentem reperiſſent, in ſerui-
tutem abſtrahere: ſacris minus quàm propha-
nis abſtinere: nummos, ſtragula, ſigna, ſupel-
lectilẽ, munitiones, omnia quæ aſportari poſ-
ſent diripere, cætera incendio cõſumere. Sar-
miẽtanus capto direptóque oppido, cum pro-
pter machinarum rerúmque omnium penu-
riam, diutius eum ſe locũ tueri non poſſe cer-
neret, & Ianizaros inſtare, ac miſeros ad cædẽ
cruciatúſque poſcere exaudiret, deſperatis re-
bus AEnobarbo, apud quem aliquam eſſe mi-
ſericordiam credebat, deditionem facit. Iani-
zari nihilominus & Molarchæ cæde ſuorum
prætερita, difficultatéq; expugnationis incenſi,

cum ne mulieribus quidem, atque infantibus, & ætate cõfectis irrũpentes pepercissent, haud adhuc manibus ſuorum ſatis parentatum eſſe arbitrati, niſi omneis hoſtium copias extinxiſſent, dedititios quoque ad libidinem ſuã ſibi tradi oportere fremebant. Verùm AEnobarbus concedẽdum non putat. Sed quòd remigum ſumma inopia laboraret, vulgus dedititiorum in triremes fame vinculíſque excruciãdum dedit. Sarmientanum verò legatum, & Lazarum expeditorum præfectum, cũ paucis aliis vinctos ad Soleymannum, vt ſuæ virtutis atque induſtriæ ſpecimen, amandat.

INDEX EORVM QVAE IN HIS De rebus Turcicis libris tractantur.

Acarnania diripitur 31
Acomathes primogenitus Baiazethis ſubſtituitur in locum patris 42
Acomathes fugit fratrem Selimum 44
Acomathes occiditur à fratre 46
AEgyptum inuadit Tamerlanes 79
AEnobarbus Soleymãni præfectus mari 103
In æſtiua, ſpretis domibus, ſponte diſcedũt Turcæ 55
Aladinus filius Acomathis 46
Alaph, rex Turca capit Edeſſam, & in Chriſtianos deſæuit 9
Albaniam vectigalem facit Maomethes 30
Alcanzi milites 62
Alcoranum 67
Alepũ vrbem recipit Selimus in deditionem 48
Aluum exoneraturi Turcæ humi ſedent 55
Amorathis filii Orchanis acta 12
Amorathis filii Maomethis acta 21
Amorathes Baſſa præfectus Maomethis 34
Anatolia, Aſia minor 7
Anatoliæ præeſt Amorathes 21
De Antichriſto multa fabulantur Turcæ 74
Antiochia expugnatur à Tammerlane 79
Arabica lingua conſcriptã legẽ habent Turcæ 54
Arabicam linguam à pueris diſcunt Turcæ 54
Arimphæi 6
Armenios vaſtãt Turcæ 7
Aſapi qui dicantur 61
Aſia minor, quæ & Anatolia & Turcia 7
Aſiæ minoris populos vaſtant Turcæ 7
In Aſiæ ſatrapas arma vertit Maomethes 20
Aſiaticæ prouinciæ diſſident inter ſe 10
Aſmebecus Armeniæ, quã Euphrates aluit, ſatrapa 21
Aſmirathes Baſſa occidi-

tur 32
Athenæ Baiazethi reſiſtũt 16
In Auſtriã profectus Soleymannus 51

B

Baiazethes Conſtantinopolitanus Imperator creatus 36
Baiazethes congreditur cum Tammerlane, & vinctus ad ipſum perducitur 17.78.79
Baiazethis filii Amorathis acta 16
Baiazethis filii Maomethis Corcuthes filius Imperator creatur 35
Balduinus Ieroſolymorũ rex 8
Balinea lapidea Turcis 55
Balneæ oppidatim communes Turcis 56
Baſſæ 27
Baſſæ Viſiri 63
Belerbeii qui 63
Belgradũ oppugnat Maomethis Amorathis filius 31
Bithyniam conſequuntur Turcæ 7
Bohemondus, Antiochiæ princeps, à Turcis captus 8
Boriſthenes amnis, qui Neper aliàs dicitur 41
Budam diripit Soleymãnus 50
Bulgaros affligit Maomethes 20
Bulgaria, quæ & Myſia 13
Bulgaria quæ ab imperio Conſtãtinopolitano deſciuit 8
Burſia, quæ & Pruſias 12. 13
Byzantiũ expugnat Maomethes Amorathis filius 27.28

C

Calapinum fratrem ſuum extinguit Maomethes Amorathis filius 27
Calceis non niſi depoſitis, domũ, aut quẽlibet alium locum non ingrediuntur Turcæ 56
Calceatum ſedere, Turcis flagitium 57
Callio Baſſæ tutelam filii Maomethis tradit Amorathes, 26: quem Maomethes poſtea opprimit 29

Callipolim inuadit Amorathes 14
Campſonis mors 47 48
Canes in ſuas cœnationes non admittũt Turcæ 56
Cãtiones rhythmicæ Turcis 72
Capha Genuenſibus eripitur 33
Capham coloniam Genuenſium mira arte expugnat Tammerlanes 81
Captiuorum præda acceptiſſima Turcis 64
Caramannus Ciliciæ ſatrapa 20
Caramannus cæditur à Baiazethe 39
Caſtellinoui Dalmatiæ oppidi direptio per Soleymannum 51
Caſtellinoui deſcriptio 108
Cayrum expugnat Selimus 48
In Cephaleniam inſulam irrupit Soleymannus 51
Chalcis vrbs expugnatur 33
Charippici qui 62
De CHRISTO, Turcarum opinio 66
Cibũ ſumpturi Turcæ, humi ſedent 55
Cifutes præfectus Soleymanni 103
Colchos primùm vaſtant Turcæ 7
Conciones Turcarum ad populum quales 66
Conſtantini Imperatoris exitus 29.96.97
Conſtantinopolis figura propè triangulari 91
Conſtantinopolim obſidet Baiazethes 16
Conſtantinopolim quomodo expugnarit Maomethes 86
Conſtãtinopolitanus Imperator inſidias parat Amorathi 22
Corcuthes filius Baiazethis creatur Imperator 35
Corcuthes fugiens fratrem Selimum occiditur 44.45
In Corcyram irrũpit Soleymannus 51
Cutheia vrbs 63
Cyriſcelebes patrimoniũ recuperat 18

Cyriſcelebis filii Baiazethis acta 18
Czingheri 64
Czolaclar qui ſint 60

D

Damaſcus deditur Selimo 48
Damaſcus expugnatur à Tammerlane 79
Damaſci aſpera obſidio 81
De Dauide, Turcorũ opinio 66
Dies omnes profeſti Turcis 68
Dimoticum oppidum 43
Dinaſtrum Venetis corradit Maomethes 33
Dionyſiopolis quæ nunc Varna 26
Domus ligneæ aut terreæ apud Turcas 55
Dyrrachium Venetis adimit Baiazethes 41

E

Edeſſa vrbs capitur ab Alaph 7
Epidaurus qui Raguſius vulgo 108
Epeirus quæ Larta 23
Equitum Turcicorum genera 61
Eſmiliæ ſiue Hexamili murus 24
De Euangelio opinio Turcarum 66
Eubœa, quæ nunc Negropontum 33
Eugenius quartus Romanorum Pontifex legatũ mittit Iulianum Cæſarinũ cardinalẽ ad Amorathem 25
Eunuchi vxorũ cuſtodes 58
Euxinus, mare maius recentioribus dictus 33
Exercit⁹ Turcici ſtatus 60
Exercitus quadringẽtorũ milliũ equitũ, & ſexentorum peditum 77

F

Feriæ quomodo ferientur Turcis 72
Feriantur ſacerdotes apud Turcas 72
Fidẽ inter ſe maximè colunt Turcæ, ita vt in cõuentis ſolo verbo promittentis vtantur 65
Fœminis Turcarum libido rara 57
Fœminarum Turcarũ mirus pudor 58
Franciſcus Sarmientanus Caroli Imperatoris le-

gatus 106
A Fulcone Andiū comite cæduntur Turcæ 9
Furtum à Turcis acerbè punitur 74

G

Galatiā conſequūtur Turcæ 7
Gallinaceos pullos nō admittunt Turcæ in ſuas cœnationes 56
Gazam deditione capit Selimus 48
Gazis Turcarum rex vincitur à Balduino 8
Georgium ſocerū ſuū exilio multat Amorathes 23.24
Græce loquuntur & ſcribūt Conſtantinopoli. 55
Græcorum principum diſcordia cū ſuo Imp. 13
Gratia dei ſola ſaluari hominē, quidā ſacerdotes Turcarum fatentur 73
Gymnaſia Turcarū qualia 71

H

Hadrianopolim occupat Amorathes 15
Hadrianopolim ſedis imperatoriæ loco habet Maomethes 21
Hexamili ſiue Eſmiliæ murus 24
Hidruntem occupat Maomethes 35
Homicidiū graui ſupplicio punitur à Turcis. 74
Hungariæ maximam tēpeſtatem infert Amorathes 25
In Hūgariam traiicit Cyriſcelebes 18

I

Ianizari qui 23.60
Ianizari maximis beneficiis affecti à Baiazethe. 39
Ianizarorum ordo fit plenior 27
Ianus Iuſtinianus vulneratus moritur 94 95.97
Ianus Dalmata 97
Iconium, hodie Cognyū dictum 47
Ieiunandi modus Turcarum 69
Ieroſolyma à Turcis expugnata 8
Ieroſolymam deprædatur Saladinus 9
Ieroſolymam deditione capit Selimus 48
Illyricum quæ Sclauonia 23

Imperator Turca magnũ militum numerũ colligit vbi opus eſt 59
Ioannes Nouiodunenſis captiuus 19
Ioannes Vvayuoda Hungaricæ militiæ præf. 25
Iracundia Tammerlanis mira 84
Iram Dei ſe nominat Tãmerlanes 84
Iſiodorus Ruẽtenus Cardinalis euadit 101
Iſmael Sophis 49
Iulianus Cæſarinus Cardinalis miſſus legatus ad Amorathem 25
L
Ladiſlaris Polonorum rex occiſus 26
Larta quæ Epeirus 23
Lauari triplici modo ſolẽt Turcæ ante orationẽ. 66
Lauant, antequam in publicũ exeant Turcæ 56
Lazarus Seruiæ princ. 15
Legem nõ prodeſſe ad ſalutem, ſed ſolam dei gratiam, quidã Turcici ſacerdotes prædicant 73
Lege, quã teneat vnuſquiſque, omnes ſeruari docẽt quidam Turcarũ ſacerdotes 74
Leoni Cõſtantinopolitano Imperatori Turcæ facti ſocii 8
Leucadia, quæ nunc Sancta Maura 34
Loqui cuiquam poſt aluũ exoneratã, nefas putant Turcæ 56
Ludouicus Hungariæ rex occiſus à Soleimanno 50
Luna metiuntur annum Turcæ 69
Lyſſon Venetis eripitur. 33
M
Macedoniã ſubiugat Baiazethes 16
Machia, feria Turcis 72
Mahummedis cultus in Græciam infunditur 33
De Mahummede Turcarum opinio 67
Mahũmedem omnes ab inferis reuocaturũ prædicant Turcæ 74
Mahummedis ſepulchrũ inuiſitur 70
Mamaluchi docti gladiatores 40
Mamaluchi ſupplicio affecti 49
Maomethẽ filiũ Amorathes præficit imperio 26

eius Maomethis acta 27
Maomethes Amorathi filius Conſtantinopolim expugnat 86
Marcus Crayreuicus 13.16
Maſcuelis oppidum inexpugnatum 47
Matrimoniũ contrahere præcipit omnibus Mahummedes 67
Mẽſæ Turcarũ quales. 56
Mecca, ſepulchrum Mahummedis 70
Mercantes vrbs à Tammerlane condita 85
Merito ſeruari omnes, ſine gratia aut lege quidam ſacerdotes Turcici prædicant 74
Meſlzita 68
Meſythus Baſſa 34
Methonem eripit Venetis Baiazethes; quæ nunc Modone dicitur 41
Militari rei dant operam Turcæ 59
Militaris ordo Tammerlanis mirabilis 80
Militiæ maximus honos apud Turcas 64
Militũ ingentẽ numerum facillime colligit Turca quãdo opus 60
Mitylene expugnatur 33
Moncaſtrũ cõpellitur ad deditionem 41
Morea vulgo, quæ Peloponneſus 24
Morticino abſtinent Turcæ 56
Moſem Maomethes frater eius occidit 20
De Moſe, Turcarũ opinio 66
Mozellini 62
Munditiæ ſtudioſi Turcæ 56
Muſtaphas Cyriſcelebis filius 18
Muſtaphæ Baiazethis filio ſuffragatur Cõſtantinopolitanus Imp. 22
Muſtaphas victus ab Amorathe fratre 22
Muſtaphas Baſſa præfectus Selimi 49
Myſia vtraque 15

N

Negropontum, quæ olim Eubœa 33
Nepanthũ Baiazethes Venetis eripit, quod olim Naupactũ dicebatur 41
Neper amnis, qui olim Boriſthenes 41

O
In obſidionibus qualis mos Tammerlanis 81
Orare quinquies in die præcipit Mahũmedes 67
Orationes pro benefactoribus 72
Orchanes filius Cyriſcelebis occiditur à Moſe patruo ſuo 19
Orchanis filii Ottomanni acta 11
Ottomannus primus tyrannidem inuaſit 7
Ottomãnus qualis,& eius acta 10
P
Pæra vrbs vaſtatur 101
Palæologi fratres de Cõſtantinopolitano imperio contendentes 12
Parthos à Saracenis liberat Tammerlanes 76
Parthorum regnũ à Saracenis occupatum 76
Paſcha celebrant Turcæ, & in cuius memoriã 69
Peditum Turcicorum genera 60.61
Peloponneſus, quæ vulgo Morea 24
Peloponneſi deſcriptio 30
Peloponneſum ſibi ſubiicit Maomethes 30
Perſarum agros vaſtat Selimus 47
Petro Eremita duce Chriſtiani Boſphorum traiiciunt 8
Phrygiæ vtriuſq; imperiũ conſequũtur Turcæ 7
Pingere Turcis impiũ 59
Pruſias,quæ & Burſia, regum Bithyniæ ſedes 12
Ptolemais Selimo deditur 48
Pyramethus Carmani rector 32
R
Raguſius, qui olim Epidaurus 10
Religiones Turcarum variæ 71
Repudium vxorum,viris Turcis liberum 57
Rhodum fruſtra oppugnat Maomethes Amorathis filius 34
Rhodum expugnat Soleimannus 50
Romaniæ partem Turci ſuam faciunt 15
Rirelucæ mors 100
Sacerdotum genera quatuor Turcis 73
Sacerdotes Turcarum 71

Saladinus Rex Turca ſuperatur à Balduino 9
Salimanni Amorathis filii acta 15
Salimannum occidit Baiazetes frater 16
Sancta Maura quæ olim Leucadia 34
Sancti varii apud Turcas 72.73
Sangarius amnis 48
Sangiachi qui 63
Saracenis exterminatis Parthorum dominium in ſe trāſfert Tammerlanes 76
Scalpere Turcis impium 59
Sclauonia, quæ Illyricū 23
Sclauonicus ſermo Turcis familiaris 55
Scodra venetis eripitur 33
Sebaſtia expugnatur à Tā merlane 79
Selimus, Acomathe ab imperio ſemoto, Imperator conſtituitur. 42
Selimus nepotes occidit 45
Sine ſemine virili nati quidam apud Turcas feruntur 72
Sepulchrum Mahummedis qua religione inuiſatur 70
Seruia quæ & Myſia 23
Seruos emere & vendere familiariſſimū Turcis 65
Smyrna expugnatur à Tā merlane, 79
Sidon Selimo deditur 48
Sigiſmondus fugit Cyriſcelebem 19
Silentii ſtudioſi Turcæ 64
Solachi qui ſint 60
Solaſtri qui dicantur 62
Soleimanni Selimi filii acta 50
Soleimannus Caſtellū nouum diripit 104
Sophis ſuperatur à Selimo 47.48
Sophiani machinarum ærearum inſolentes 48
Spachioglani, qui dicantur Turcis 61
Spahiglani qui 62
Apud Stellam mōtem ſigna contulerat Pōpeius cum Mithridate 17.78
Subaſii qui 62
Sue abſtinent Turcæ 56
Sultanus Mahummedeæ religionis princeps 40
In Sultanum bella mouet Baiazethes 40

Syderonium vrbē expugnat Amorathes 24
Syria quæ & Sebaſtia, expugnatur 11
T
Tammerlanis in Baiazethem immanitas 17
Tammerlanes in Aſiā minorem irrumpit 17
Tammerlanis Parthi geſta 75
Tammerlanis ordo mirus in militia 80
Tancredus Chriſtianorū defenſor 8
Taumomberus Sultanus ſtrangulatur 48.49
Teucrorum regionē inhabitant Turcæ 5
Theophilus Palæologus 97
Thimarcini 62
Thraciæ termini 15
Timoriotes 62
Trapezuntino Imp. Vſuncaſſani ſocero occiſo, Trapezum capitur 32
Tripolis Selimo deditur 48
Tſcheribaſchi 64
Tſchmunx 56
Tunetē capit Carolus Romanorum Imp. 51
Turcarum origo 5.6
Turcæ quo tempore cœperunt regnare 6
Turcæ, nullo Imperatore primū, nullo rege vſi 7
Turcæ Saracenis & Arabibus aduerſum Chriſtianos ſe coniungunt 8
Turcæ non vna lingua vtuntur 54
Turcæ in quo differant à Chriſtianis 66
Turcia, Aſia minor 7
V
Valachiam ſibi vectigalē facit Baiazethes 41
Varna quæ quōdam Dionyſiopolis 26
Venatores Turcæ 59
Veneris dies Turcis religioſus 68
Verecundi Turcæ 56
Vino abſtinent Turcæ 56
Viſiri 63
Vluſagi qui 62
Vota Turcarum varia 71
Vrinam reddituri, ſedent humi Turcæ 55
Vſuncaſſanus Perſa 32
VValachos afflixit Maomethes 20
Vxores & ancillas quot habent Turcæ 57

X

Xenodochia Turcis 70

Z

Zizimus in Syriam fugatur à Baiazethe fratre,

Zizimus à Rhodiis in Galliam ablegatur 38

Zizimus veneno necatur 38

Zumbaſthi qui 63

CHRISTOPH. RICHERIVS LECTORI,

Mirabere fortaſſe Lector, quanã ego ratione adductus, hoc toto opere Mahummedẽ, vocẽ vulgò inauditã, potius quàm Mahomethẽ reiecta vetere vulgarique lectione ſcripſerim. Scito vero me peritos Orientalium linguarũ inſequutũ. Qui victi opinione quam Turcæ de ſuo Pſeudopropheta collegerũt, Deo ſcilicet cũ eſſe valde charũ: nomen eius à participio paſſiuo Hebraico Mehummad, quod Latinè dilectus, amatus, acceptus vertitur, manaſſe cõiecerũt. Volui porrò Ioãnem Nouiodunenſem pro Niuernenſi perquamfamiliari vocabulo dicere, C. Cæſarem imitatus, qui Cõmẽt. de bello Gallico lib. 7, Nouiodunum, inquit, oppidum erat Heduorum ad ripas Ligeris opportuno loco poſitum. Hæc ſi te offendunt Lector, triuialibus vtere. Mihi verò Latinè ſcribẽdi placet, quicquid ratione aliqua fultũ eſſe, aut etiam Latinis probatum authoribus olim fuiſſe intelligo.

ERRATA.

Facie	Verſu	
10	ciliare.	Quo ipſe aſtu
23	ni cum liceat	Georgii Seruiorum
29	do, quoad	obſidione expugnat, Anno
30	ctu facile	principem illic eſſe
32	fecerat,	Pyramethi Carmaniæ
32	Vſnucaſſano	Vſuncaſſano Perſidis
32	Imperatore	Vſuncaſſani ſocero
34	ad quam	Acomathem Baſſam
70	go Hatſihilai,	vulgo Hatſehilai,
73	Van	Scheich paſſa,
77	cis	Aſiaticos Scythas,
79	tam	mortem vt ſuam vlciſceretur,
79	bat	exhibet. Facinus
84	xerat,	cum turmas ferro
85	collocaſſet,	omnem à bellis ceſſationem
88	è continente foſſa	è continente, foſſa valde profunda,
94	nem	Sed quod Græcos

Lege vbique AEnecbarbus, Soleimannus, & Cairus.

EXCVDEBAT ROB. STEPHANVS HEBRAICARVM ET LATINARVM LITERARVM TYPOGRAPHVS REGIVS PARISIIS, ANN. M. D. XL. III. NON. MARTII.